

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236-12 Eylül Giriş :

Tarih : 05/10/2012

Grup :

Sayfa : 1

5 Ekim 2012 Cuma
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 11.00
BAŞKAN : Selçuk ÖZDAĞ (Manisa)
-----0-----

BAŞKAN – Sayın Güneş hoş geldiniz.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Hoş bulduk.

BAŞKAN – Cumhuriyet tarihinin yaklaşık 90 yıl olduğunu biliyoruz, bunun 52 yılı darbeler tarihi. 1960 darbesi, ardından 1971 muhtırası, 1980, 12 Eylül darbesi, ardından 28 Şubat postmodern darbe ve 27 Nisan muhtırası şeklinde bir serencamı var.

Türkiye Büyük Millet Meclisi de bu dönemde, 24'üncü Dönemde dört parti bir araya gelerek Adalet ve Kalkınma Partisi (AK PARTİ), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) olmak üzere bir önerge verdiler, ortak önerge verdiler ve Darbeleri Araştırma, Darbeleri ve Muhtraları Araştırma Komisyonu kurdular. Bizler de 12 Eylül 1980 darbesini inceleyen alt komisyon üyeleri olarak karşınızdayız.

Davetimize icabet ettiğiniz için çok teşekkür ederiz.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Estağfurullah.

BAŞKAN – Burada sizinle beraber, darbeleri araştırırken, darbelerin arka planını veya yaşadığınız anıları bizimle paylaşmanızı istirham edeceğiz, o nedenle birlikte buradayız. Önce sizin öz geçmişinizi arkadaşımız okuyacak daha sonra sorularımızı Cumhuriyet Halk Partili üyelerle, ben Adalet ve Kalkınma Partisi üyesi olarak sorularımızı tevcih edeceğiz, siz de bildiklerinizi bizimle paylaşacaksınız ve tarihe not düşeceksiniz.

Teşekkür ediyorum.

KANUNLAR VE KARARLAR BAŞKANLIĞI YASAMA UZMANI M. CEM TOKER – Sayın Hasan Fehmi Güneş 1934 yılında Sakarya Karapürçek'te doğdu. Köy ilkokulunda başlayan eğitim sürecini Arifiye Köy Enstitüsü, Sakarya Lisesi ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde devam ettirdi. Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü programını tamamlayarak kamu yönetimi uzmanı derecesini aldı. Mesleki hayatında köy ilkokulu öğretmenliği, cumhuriyet savcılığı ve avukatlık yaptı. 1975 yılında Sakarya'dan senatör, 1987 ve 2002 yıllarında İstanbul'dan milletvekili seçildi. Parti kademelerinde, İstanbul İl Başkanlığı, parti meclisi üyeliği, genel başkan yardımcılığı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Grup Başkan Vekilliği görevlerinde de bulundu. 16 Ocak 1979 ile 5 Ekim 1979 yılları arasında İçişleri Bakanı olarak görev yaptı, 1988 yılında Roma Üniversitesi tarafından Uluslararası İnsan Haklarına Duyarlılık Nişanı Ödülü ile ödüllendirildi. Hâlen Cumhuriyet Halk Partisi üyesi olarak siyasal çalışmalarını sürdürmektedir.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – 13 Ocak bakanlık, 16 Ocak diye geçmiş yani 3 günümü noksan göstermişler.

BAŞKAN – 13 Ocak, hayhay, düzeltelim.

Efendim önce...

SÜLEYMAN ÇELEBİ – Soru sormadan önce kendisinin döneme ilişkin değerlendirmesi varsa onu alalım.

BAŞKAN – Efendim, eğer uygun görürseniz, siz kısa bir değerlendirme yaparsanız biz de onu beraberce dinleriz, daha sonra sorularımızı tevcih ederiz sizlere.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Ben, darbelerle ilgili konularda size daha çok 12 Eylül sürecinin gelişmesi konusunda katkı yapabilirim yani o dönemi daha yakın yaşadım. Bir bölümünü bakan olarak yaşadım, o dönemle ilgili bilgilerim daha somuttur. Diğer konularda yani herhangi bir vatandaş olarak, ancak izlenimim olabilir. Yani o konuda çok iddialı olamam ama 12 Eylülün geliş sürecinde işte, öz geçmişimde de söylendiği gibi ben 79'un başından itibaren 9 ay kadar süren bir bakanlık görevine geldim, o dönemle ilgili eğer uygun görürseniz yaşadıklarımı, onlardan çıkardığım düşünceleri size söyleyebilirim.

Özet olarak şunu söyleyebilirim: Özellikle 12 Eylül, önceden planlanmış, tasarlanmış bir darbe idi. Toplum ona hazırlanıyordu. Toplumun ona hazırlanması için bir süreç işletiliyordu. Orada siyasi iktidarın değiştirilmesi daha doğrusu, en doğrusu askerî bir yönetimle ülkenin yönetilmesi, askerî bir yönetimle daha sonraki dönemin dizayn edilmesi amaçlanıyordu. Bu, planlanmış, kararlaştırılmış bir olaydı ve ülke oraya doğru götürülüyordu. Oraya götürülmesi için ara kademelerde yapılması gerekenler gerçekleştirildi. İşte, sıkıyönetim, askerî yönetim, cinayetler, Kahramanmaraş gibi olaylar, Çorum gibi girişimler ve benzer girişimler gündeme geldi. Yani bu konularda katkı yapabilirim.

BAŞKAN – Şimdi, efendim, şöyle bir metot izleyelim istiyorum: Arkadaşlarım sırayla birer soru sorsunlar, benim sorularım var. Böyle, bütün soruları ben soracağıma, dört-beş soru yerine buradan başlayarak birer soru tevcih edelim, soralım sizlere.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Yani o olabilir. İsterseniz bir-iki olay anlatayım size onun üzerine sorunuz olabilir yani nereden çıkarıyorum, tasarlanmıştı ve bir askerî yönetim getirilmek isteniyordu?

İzin verir misiniz, öyle yapalım mı?

BAŞKAN – Estağfurullah efendim, buyurun.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Ben, bakan olduktan bir süre sonra... Yani şöyle gelişti: Kahramanmaraş olayları olmuştu. Kahramanmaraş olayları sırasında Sayın İrfan Özyaydınlı İçişleri Bakanıydı, 19 Aralık gibi başladı Kahramanmaraş olayları, o, birkaç gün sürdü, ondan sonra aralığın sonuna doğru ayın 26'sında, benim hatırladığım, sıkıyönetim ilan edildi. Kahramanmaraş olaylarının temel nedeni askerî yönetime geçiş için bir aşama katetmekti. Askerî yönetime geçilmesi gerekiyordu. Ondan önceki dönemde sık sık bazı siyasi parti liderleri basının önünde Ecevit Hükümetine "Bırakın, gidin; beceremiyorsunuz, askere teslim edin." gibi çağrılar yapılıyordu.

BAŞKAN – Kim söylüyordu efendim?

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Sayın Süleyman Demirel bu açıklıkta söyledi, Sayın Türkeş bu açıklıkta söyledi benim hatırladığım. O zamanki medya taranırsa bunlar görülecektir. "Askere teslim edin, gidin." deniyordu. Direnilirdi, askere teslim edilmemesi gerektiği düşünülüydü yani beni yaşça da, sizlerin hepinizden daha yaşlı biri olarak kabul ederseniz sorun odur. Askere teslim etmemek gerekir. Askere teslim etmek, sivillerin "Ben bunu beceremedim, ben başaramadım, ben âciz kaldım." ifadesiyle eş anlamlıdır. Askere, bir askerî yönetimin kapısı açılmak istenmiyordu sivil idare tarafından ama zor günler geçiriliyordu, terör olayları vardı. O zaman terör

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komasyon : (10-236-12 Eylül Giriş :

Tarih : 05/10/2012

Grup :

Sayfa : 2

olayları böyle bölücü terör niteliğinde değil, daha çok siyasal çatışmalar yani sağ-sol çatışmaları gibi çatışmalardı. Kahramanmaraş'ta işte bu süreçte bir olay ortaya geldi "Kahramanmaraş olayları" dediğimiz, 111 kişinin öldüğü, beş yüz-altı yüz iş yerinin tahrip olduğu, evlerin tahrip olduğu, çoluk çocuğun öldürüldüğü bir olay. Kahramanmaraş olayları genellikle Alevi-Sünni çatışması olarak söylenir. Ben o görüşte değilim. Kahramanmaraş olayları hazırlanmış, sola bir saldırıydı. Sadece Alevilere değil, oradaki sol yapılara işte, DİSK'e, TÖB-DER'e vesaireye de saldırılar olmuştu. Kahramanmaraş olayları ayrıca benim kanaatim, hazırlanmış bir olaydı ve bu hazırlanışın içinde kamu erkini kullanan resmî yapılar da vardı. Ne demek istiyorum? Yani MİT o konuda gerekli istihbaratı vermemişti hatta benim kuşkuym kolaylaştırmıştı olayı.

Sıkıyönetim ilan edildi, sıkıyönetim ilan edildikten sonra İrfan Özaydınlı Paşa istifa etti, işte ayın 13'ünde de bana görev verdiler. 12 ilde sıkıyönetim ilan edilmişti tüm Türkiye'de değil. Askerlerin istediği tüm Türkiye'de bir sıkıyönetim ilan edilmesiydi. Bununla ilgili bir şey anlatacağım: Ben, göreve geldikten bir süre sonra, bu sıkıyönetim uygulanan on iki ilden ikisinde belli iki aylık periyot içinde sıkıyönetimi gerektirecek bir suç işlenmemiştir, onun üzerine sıkıyönetimi gerektirecek suçlar işlenmediğinde normal yönetime dönülüyor izlenimi de verelim diye bu iki ilden sıkıyönetimin kaldırılması konusunda bir hazırlık yapmak istedim, bunu Başbakan'a açtım. Başbakan: "Çok iyi olur ama lütfen Cumhurbaşkanıyla da görüş." dedi. Sayın Korutürk'ten randevu aldım, Korutürk'e gittim, bunu anlattım, tabloları falan koydum ortaya. Sayın Korutürk de çok olumlu buldu "İyi olur, ben desteklerim." dedi. Onu takip eden Millî Güvenlik Kurulu toplantısına hazırlıklı gittim, girmeden de oradaki sivil arkadaşlara "Böyle bir öneride bulunacağım, böyle bir talepte bulunacağım, bana yardım edin." diye ricada bulundum. Toplantı başladı, ben söz aldım. Gerekçelerimi anlatarak, yansıya da ortaya tablolar falan koyarak uzunca bir hazırlığım vardı. Anlattım ve dedim ki: "Bu iki ilde sıkıyönetimi kaldırırsak toplumda bir rahatlama olur, yani normalleştikçe normal yönetime dönüyoruz izlenimi verilsin." Benim konuşmam bittikten sonra, askerî kanattan – yanlış hatırlamıyorsam, çok, yüzde yüz emin değilim ama öyle hatırlıyorum- o zamanki Kara Kuvvetleri Komutanı Ersin Paşa söz aldı, Ersin Paşa konuşmaya başladı. Konuşmuyordu, önündeki bir defterde yazılı olan notları okuyordu, sayfayı çeviriyordu, seslendirdiği bir konuşma üslubu değil, bir yazı üslubu "ve/veya" falan diyerek, yazıyı okuyarak gittiği için, bir konuşma yaptı. Özetle, söylediği şeydu: Türkiye'nin bazı illerinde sıkıyönetim olmaması yanlıştır, sıkıyönetim bölgelerinde suç işleyenler o bölgelere kaçıyorlar ve biz onları takip edemiyoruz. Biliyorsunuz ki sıkıyönetim ilan edildiği zaman sıkıyönetim savcısı işe el koyar, polis sıkıyönetim komutanının emrine girer, jandarma zaten onun emrindedir bir açıdan. Yani hem güvenlik güçleri hem yargının başlangıcı sıkıyönetim komutanının eline geçer. Sıkıyönetim olmayan illerde böyle bir yetkileri olmadığı için "Biz takip edemiyoruz, onun için bütün Türkiye'de sıkıyönetim ilan edilmelidir." diyordu. Bu, askerî yönetimin yaygınlaşmak istediğinin bir işaretiydi, bunu yaşadım. Bu olayı bilginize sunmak istiyorum.

Sonuç şöyle oldu: Sayın Cumhurbaşkanı "Ne yapalım şimdi? İçişleri Bakanı 'azaltılsın' diyor, askerî kanat 'tüm Türkiye'de sıkıyönetim ilan edilsin' diyor." deyince ben, belki o zamanki yaşımın, gençliğimin de radikalizmiyle "Oylayın efendim." dedim. Biliyorsunuz Millî Güvenlik Kurulunda şimdiye kadar hiç oylama yapılmamıştır. Oylama yapılmaz, karar alınır, o karar oy birliğiyle geçmiş sayılır. Onun üzerine Başbakan söz aldı "Hayır, oylamayın lütfen." dedi çünkü daha sert bir durum olacağını düşünüyordu herhâlde. "Siz iki tarafı da dinlediniz, siz karar verin Cumhurbaşkanı olarak, o da Millî Güvenlik Kurulunun kararı olsun" dedi. Cumhurbaşkanı "Öyleyse ne arttıralım ne eksiltelim, böyle devam edelim." dedi. O da gene, Millî Güvenlik Kurulunun oy birliğiyle alınmış bir kararı olarak sunuldu. Bu olay, askerî yönetimin getirilmek istendiğinin bir işaretiydi. Niye getirilmek isteniyordu? Ha, ondan sonraki olay... Mesela Abdi İpekçi olayı, burada Ankara'daki Piyangotepe olayı, işte, Bahçelievler'deki 5 TİP'linin öldürülmesi olayı. Aslında, bunlara toplam olarak baktığımızda, bunlar aslında tüm ülkede askerî yönetimin ilan edilmesinin gerekçelendirilmesi için yapılıyordu. Abdi İpekçi cinayetinin sanığını ben bizzat dinledim daha yargıya çıkmadan. "Niye vurdun?" dendiğinde Abdi İpekçi'yi tanıyamıyordu, niye vurduğunu da çok iyi bilmiyordu. "Bana silah verdiler, görev de verdiler, bunu vuracaksınız" dediler, "Niye?" diye sordum. "Öğrencilerin birbirini öldürmesiyle ortaya çıkan tepki artık sıradanlaştı..." onun tabirlerini söylüyorum, "Daha bir büyükbaşın..."

BAŞKAN – O sırada Bakandınız?

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Bakanım.

BAŞKAN – Böyle bir teamül var mı, bakanlar bu sorgulara girerler mi?

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Yok, yok girmezler.

BAŞKAN – Neden girme lüzumu hissettiniz Sayın Güneş?

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Lüzumlu hissettim şunun için: Çok önemli bir olaydı. Çünkü böyle olaylarda dinlersiniz, size itiraf eder, yargıya gittiği zaman da "Polis işkenceyle benden bu sorguyu aldı." der ve kurtarır, çöktür öyle adamlar. Ben gerçekten, ben de vicdanen rahat edeyim çünkü büyük bir olaydı, ailesi büyük bir ödül koymuştu, gazetesi büyük bir ödül koymuştu, mesela, o ödül verilemedi kimseye. Her gün ihbarlar geliyordu, işte "Falan adam vurmuş olabilir." O bir temsili resim vardı, olayı görmüş bir mimar arabasıyla manevra yaparken. Onun tanımı ile bir temsili resim çizilmişti. O resmi gören, komşusundan şüphelendi, oraya gelip gidenlerden... Yüzlerce ihbar yapıldı. Bunların içinde gerçek adamları muhatapız, onu benim de bilmem lazımdı bir Bakan olarak, ondan emin olmak istiyordum. Bana İstanbul Emniyeti, "Abdi İpekçi'nin katili elimizde" dediğinde ben de geleceğim dedim. Böyle benim önümde sorgu tekrarlandı yani ben sorgu yapmadım, o sorguyu, sorgu tekrarını dinledim. "Yani bir büyükbaşın öldürülmesi lazım" dediler, "Bana silahı verdiler, hedefi gösterdiler. Yavuz Çaylan diye bir çocuk araba kullanıyordu, onun arabasıyla gittik, vurduk" vesaire hikâye anlatıyordu.

Burada söylemek istediğim şu: Askerî yönetimin genelleşmesi için gerekçe hazırlanıyor. Niye askerî yönetim gerekçelensin? Ben bunun büyük bir proje olduğunu düşünüyorum Sayın Başkan. Türkiye büyük bir ülke, onun stratejik konumu hem avantajdır hem dezavantajdır. O durumdaki bir ülkede, dünyayı dizayn etme gücünde olan ya da o güçte olduğuna inananların etkin olmaları gerekiyordu. Mesela, Yunanistan NATO'dan çıkmıştı Kıbrıs olaylarından sonra, sonra pişman oldu NATO'ya dönmek istiyordu. NATO'ya dönmesi için bütün NATO üyelerinin olumlu oy vermeleri gerekir, Türkiye buna karşı çıkıyordu, sivil yönetimler. Yunanistan'ın NATO'ya dönmesi Amerika için ne kadar önem ifade eder onu çok iyi takdir edemeyiz ama istiyordu dönmesini "Buna oy verin" diyordu.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komasyon : (10-236-12 Eylül Giriş :

Tarih : 05/10/2012

Grup :

Sayfa : 3

Bir başka olay, Bülent Ecevit'in ofisinden beni telefonla aradılar, "Başbakan sizi bekliyor" dediler. Gittim konutuna. Gündüz Ökçün Dışişleri Bakanıydı, Gündüz Ökçün de oradaydı. O zamanki Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı, Büyükelçi, milletvekilliği de yaptı bizden, Elekdağ... Elekdağ da yanında ben öyle hatırlıyorum ama Elekdağ'la konuştum ben, Elekdağ bu toplantıyı hatırlamıyor. Orada, Sayın Başbakanın bize söylediği şu, Humeyni, İran'a dönmüştü...

BAŞKAN – 79 yılı.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ –79'da 78 sonlarında, 79. Dönünce işte, Amerika'nın İran'daki bütün tesisleri işlemez hâlde gelmişti, hatta bir kısmını kaçırdılar, çıkardılar. O tesisleri Türkiye'de kurmak istiyorlardı, Başbakandan bunu istemişlerdi. Başbakan da Dışişleri Bakanlığı İçişleri Bakanına: "Bu durumda ne dersiniz?" diye soruyordu. O konuşmadan sonra, "Hayır, tesislerin Türkiye'de kurulması Türkiye'nin stratejik konumuna ve bölgedeki rolüne uygun değildir." dedi. Türkiye'de zaten yeterince NATO tesisi var ayrıca bu... Bu, Amerika için önemli bir olaydı. O zamanlar bunları düşünürken belki -lütfererseniz- iki kutuplu dünya formatına uygun düşünmek lazım. İki kutuplu dünya formatı devam ediyor, komünizmin yayılma tehlikesine karşı iki kutuplu dünyanın yeşil kuşak projesi yürürlükte. Yeşil kuşak projesinin güçlendirilmesi lazım komünizmin genişlememesi için, yayılmaması için özellikle Anadolu'ya egemen olmaması için -öyle ise ama- Anadolu bu tür tesislerle donatılmalıydı, doldurulmalıydı. Buna o günkü hükümet, benim de dâhil olduğum bu tartışmada "Hayır" dendi. Bu onlar için çok önemli olabilir. Bu tesislerin kurulmasına "Evet" diyecek bir hükümetin, bir yapının gelmesi gerekir. Y unanistan ne zaman döndü NATO'ya? Askerî yönetim zamanında döndü.

BAŞKAN – Daha sonra, sizden sonra gelen azınlık hükümeti de buna "Evet" dedi mi efendim? Süleyman Demirel Hükümeti, azınlık hükümeti kurmuştu.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Y ani o dönemde döndü, doğru, o dönemde döndü. Çünkü askerî yönetim de devam ediyordu.

BAŞKAN – Bu tesisler Süleyman Demirel döneminde mi kuruldu efendim?

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Tesisler kuruldu mu diyemem ama Y unanistan döndü. O zamanlar hatırlar mısınız bilmiyorum, bir U2 krizi çıkmıştı. Bir U2 uçağı keşif yapıyordu, düşürdüler onu. Bu, Türkiye'den kalktı. Sovyetler bize tehditler gönderdiler; "Böyle tesisler kurarsanız, U2 uçaklarına yataklık yaparsanız taraf olursunuz" vesaire yani tehdit ettiler Türkiye'yi.

Şimdi, bu bir olaydır. Bundan başka sabıkası da vardı Amerikalıların gözünde Türkiye'nin. Haşhaş ekiminde... "Kıbrıs'a sakın çıkmayın, Kıbrıs'a sakın gitmeyin, bizim verdiğimiz silahları sakın orada kullanmayın, kullanırsanız işte..." dendi ve Kıbrıs olaylarından sonra Türkiye'ye ambargo koydular. Yani Türkiye'nin terbiye edilmesi, sivillerin elinden alınması gerekiyordu benim değerlendirmem. Y anlışları bana aittir, noksanları bana aittir.

BAŞKAN – Şöyle bir tavsiyede bulunayım mı efendim, müsaade eder misiniz Sayın Güneş?

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Buyurun.

BAŞKAN – Bu, Amerikan tesislerinin tekrar İran'dan Türkiye'ye getirilmesi noktasında, Amerika'nın taleplerine, Cumhuriyet Halk Partisi Hükümeti, o zamanki Hükümeti karşı çıktı.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – "Hayır" dedi.

BAŞKAN – "Hayır" dedi. Daha sonra 1980'de kurulan, Ocakta kurulan azınlık hükümeti, Süleyman Demirel Azınlık Hükümeti de "Hayır" dedi. Bu anlaşma 1981 yılında, ihtilal döneminde yapıldı, geçici anlaşma olarak yapıldı daha sonra da devamlılığa dönüştürüldü efendim. Bunu bir tarihe not düşmek adına...

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Evet, hiçbir itirazım yok doğrusu budur. Ama bu bir olaydır yani Türkiye'yi, bu dünyayı dizayn etme projesinin parçası olarak düşündüğümüzde ve iki kutuplu dünya formatındaki mantıkla değerlendirdiğimizde böyle görünüyor.

Şimdi, gerçekten Türkiye ile ilgili böyle planları var mı? B en çok uzatıyorsam beni ikaz edin lütfen.

BAŞKAN – E stağfurullah.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Bir olay daha anlatacağım izin verirsiniz: Amasya Belediye Başkanımız vardı, Gündüz Türem. Amasyalı arkadaşlarımız varsa tanırılar, Gündüz hayatta. Gündüz Türem bir gün bana telefon etti, ben Bakan olduğum dönemde, dedi ki, "Efendim buralarda bir Amerikalı geziyor. İşte falan yerdeki Ç eltek' deki kömür madenine gitti, falan yerdeki Saraçoğlu tesislerine gitti, filan yere gitti, benden de randevu aldı, ne dersiniz?" V er tabii randevuyu ama lütfen ne soruyorsa bana not et ve bildir dedim. Önünde bir zarf varmış o sırada, bir mektup zarfı, zarfın kullanılmamış arka yüzüne not etmiş. Şöyle şeyler soruyor: "Bu bölgede bir çatışma çıkarsa hangi nedenle çıkar, sağ-sol çatışması mı çıkar? Alevi-Sünni çatışması mı çıkar? O bölge çünkü bu bakımdan duyarlıdır. İşçi-işveren çatışması mı olarak mı çıkar? Neden çıkar bu bölgede, bir çatışma çıkarsa? İşte, bu bölgedeki Alevilerin gücü nedir? Örgütlenmeleri nedir? Sol örgütler nedir? Bu bölgede sendikalar güçlü müdür? Kömür madenindeki sendikalar hangi konfederasyona bağlıdır?" gibi sorular. İlginç değil mi, bir Amerikalı diplomat bunları niye sorsun? Yani bunlara baktığınız zaman ne arıyor diye değerlendirdiğinizde şu sonuç ortaya çıkıyor: Bu bölgede bir olay çıkarmak gerekirse kullanılması gereken konu nedir? Alevi-Sünni konu şu mu yani başka bir konu mu? Bunun üzerine valiyi -Aydemir Ceylan'dı o zaman vali- aradım, dedim ki: İlgilinin lütfen. Y ani bir anlamda izleyin demektir bu. Çok teamüllere uygun bir şey değil, belki görevimi aşan bir şey ama duyarlı bir Türk vatandaşının yapması gereken bir şeydi diye düşünüyorum. Aydemir'e "İlgilenin" dedim. Aydemir buldu. "Hoş geldiniz" dedi. "Seni devlet misafirhanesinde konuk edelim" dedi falan. Y ani onun kendi planını istediği gibi uygulamasını biraz en azından kontrol etti. Bu olaydan birkaç gün sonra orada bir polis şehit edilmişti, ben onun cenazesine gitmiştim. Genç bir gazeteci bana: "Burada bir Amerikalı geziyor, haberiniz var mı, ne demek bu?" dedi. Haberim yok desem yalan söylemiş olacağım, söyleyemedim yalanı. Haberimiz var ve izliyoruz, biliyoruz ve izliyoruz dedim. Bu söylediğim de gazetede çıktı. Gazetede çıkınca Amerikan Büyükelçiliği ayağa kalktı. Benden randevu istediler, Dışişleri Bakanından isteyin dedim, oraya gittiler. Alexander Peck, gezen Amerikalının ismi. O dönemle ilgili bazı değerlendirmelerde ismi geçer. Alexander Peck ile ilgili: "Ne demek izlemek? Amerika'daki Türk diplomatları istedikleri yerlere gidiyorlar biz onları izlemiyoruz, İçişleri Bakanı bu sözünü geriye alsın, bu bize saldırdır" falan gibi. Ben de iş böyle büyüyünce Alexander Peck'i araştırdım. Alexander Peck, Türkiye'ye akredite olmuş bir diplomat değil, CIA ajanı, Kıbrıs'a akredite olmuş, Kıbrıs istasyonuna bağlı. Türkiye'ye gelmiş geziyor. Bunu tespit edince, bu karşı saldırıyı da kesmek için ben de bir proje geliştirdim. Gündüz'e, Dışişleri Bakanına dedim ki: Alexander Peck'in Türkiye'den çıkarılması için "persona non grata" ilan edilmesi için Bakanlar Kuruluna teklif getireceğim dedim. Bu görüşmede Amerikan Büyükelçiliğinin yetkilileri Gündüz Ökçün'le görüşürken Gündüz Ökçün onlara: "İçişleri

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komasyon : (10-236-12 Eylül Giriş :

Tarih : 05/10/2012

Grup :

Sayfa : 4

Bakanı böyle böyle böyle diyor, Alexander Peck'i araştırmış, bulunduğu bulgular bu, buna göre istenmeyen adam ilan edilmesini teklif etmeyi düşünüyor." demiş. Ben o tutanakları gördüm sonra. Amerikalı yetkili onun üzerine öyle çok yüksekte işte, "Ne demek, nasıl söyler bunu İçişleri Bakanı" diyen tarzından vazgeçip "Peki ne önerirsiniz bize?" diyor Gündüz Ökçün'e, Gündüz Ökçün'de "Çekin buradan" diyor. Alexander Peck'i çektiler; bu, bir tanesi. Başka görmediğimiz, gözümüzden kaçan birileri dolaşmıyor muydu, dolaştı mı? Kahramanmaraş'a daha önce gittiler mi, oraları da böyle dolaştılar mı, kapıları böyle mi işaretlediler, bunları bilmek lazım, bilmiyoruz yani.

Bunu şunun için arz ediyorum sizin bilginize, yani Türkiye'yle ilgileniyorlar, Türkiye'nin bütün duyarlılıklarını tespit ediyorlar, Türkiye'de bir olay çıkarılması gerekirse nasıl çıkarılacağını ellerinde veri olarak not ediyorlar bunlar yapıyor. Şimdi, Kahramanmaraş'ta sıkıyönetim ilan edilmesi gerekir iddiası gerçekleştirildi. Kahramanmaraş'ta başarılı olundu ve sıkıyönetim ilan edildi. Ama sıkıyönetim tüm Türkiye'de uygulanmadığı için 12 ille sınırlı kaldığı için, tüm Türkiye'de uygulanmasını nasıl yapmamız gerekiyordu? Olayları devam ettirmek gerekiyordu, büyütme gerekiyordu: İşte "Abdi İpekçi olayı, Piyangotepe olayı, Tepecik'te otobüs taranması, Mamak'ta kahve taranması" falan gibi olaylar bunun arkasından geliyordu ve 12 Eylül'e gelindiğinde de bütün ülkede askerî yönetim, hedef askerî yönetimi gerçekleştirmekti. Bu, planlı, hazırlıklı olarak yapıldı, bu hazırlık bence bu proje sadece yerli bir proje, yerli bir senaryo değildi, uluslararası güçteki merkezlerin hazırladığı -bana sorarsanız- CIA'nın içinde olduğu, Amerika'nın desteklediği bir projeydi. Bunu nereden çıkarıyorum, bu söylediklerimden ayrı olarak, 12 Eylül gerçekleştiğinde Amerikan Başkanına rapor verilirken, "Our boys did." dedi ya, "Bizim çocuklar halletti konuyu." dediler." Onların çocuklarıydı, onu gerçekleştirdiler...

İDRİS BAL (K ütahya) – Efendim, bu kanaatinize ne zaman vardınız, Yani 12 Eylül'ün istihbaratına olduğuna dair?

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Efendim bir daha söyler misiniz?

İDRİS BAL (K ütahya) – Bu kanaatinize ne zaman vardınız? Şimdi dediniz ya 12 Eylül darbesinin planlı olduğunu, içeriden, dışarıdan destekle... Bu kanaatinize varmanızda etkili olan aşamalar, deliller neydi? Tam da yeri geldiği için araya girdim ben.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Anladım efendim, söyleyeyim.

Önceden vardım, yani şöyle: Çok yoğun çatışmalar vardı, benim dönemimde benden önce de vardı, benim dönemimde de vardı. Manisa'da bir siyasetçi öldürülmüştü, oraya gittim. Şimdi, gidildi, dükkânında vuruldu, öldürüldü. Ondan yarım saat sonra karşı taraftan bir kişi vuruldu. Şimdi, bir cinayet işlendiğinde bunun öcünü almak için karar vermek, hazırlık yapmak, uygulamak yarım saatlik, bir saatlik bir olay değildir, yani zaman ister o, onun da bir planlamasını, gidiş planını, eylem planını, kaçış planını falan yapmak... Yarım saat sonra bu iş oluyorsa bu ikisi birlikte planlandı demektir. Önce onu vurduracağız, sonra onu vurduracağız.

Yani oradan dönerken çok kafam karıştı. Bazen her iki tarafın kullandığı silahlar elimize... Bu silah daha önce kullanılmış mı? Bakıyorsunuz ki başka bir olayda kullanılmış ama karşı siyasal yapıdaki ekip tarafından kullanılmış yani sağcılarla solcular aynı silahı kullanmış oluyor. Başbakan'a dedim ki yani bunlar üniversite öğrencileri gibi, işte sendika üyeleri gibi amatör insanların yapacakları cinayetler değil, sanki daha büyük bir güç var karşımızda, ben o kuşkuyu taşıyorum dedim. Bunu söylediğim, işte o Manisa'daki olaydır, ondan dönüştü ya o günden itibaren daha büyük bir güçle galiba muhabız, ona ulaşmamız lazımdı. O yüzden çok yırtındım, istihbarat verin bana dedim MİT'e, gittim MİT Başkanına istihbarat gelmiyor, bana istihbarat vermiyorsunuz, yani bir örgütün kurulması, militan bulması, eylem yapacak güce gelmesi, eylem planlaması, eylemi yapması sonra kaçması bunlar zaman ister; bu zaman içinde istihbaratınız güçlüyse haber alırsınız, ondan öğrenirsiniz onu. MİT'ten istihbarat alamıyorduk. İncelerseniz göreceksiniz, Keçiören'de bir emniyetin kademesi vardır, araçların tamir edildiği bir yer gibi ben orayı istihbarat okulu yaptım. İstihbaratçı yetiştirdi, iç istihbaratı, polis istihbaratı kurduk. Y oktu o güne kadar, MİT'ten de gelmiyordu.

Mesela lütfederseniz Kahramanmaraş olaylarını incelerseniz MİT'in oradaki olumsuz rolünü göreceksiniz, yani istihbarat verilmemiştir, vaktiyle gelmemiştir, alındığı hâlde gelmemiştir, bilindiği hâlde verilmemiştir.

İDRİS BAL (K ütahya) – Efendim şunu ilave etmek gerekiyor herhâlde, burada istihbarat vermemek bir sıkıntı, bir de bir ileri adım olabilir mi acaba? Yani istihbaratı vermemek zaten bir kurumun asli vazifesini yerine getirmemesi anlamına geliyor. Bir de şunu da ortaya çıkarır mı? İş birliğini yani o bahsettiğiniz o güçle artık neyse onun adı, daha büyük güç, daha organize güçle istihbaratın da ya da istihbaratın içerisinde birilerinin de bağı olmuş olabilir mi?

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Onu söyleyeceğim.

İDRİS BAL (K ütahya) – Bu yapının içerisinde.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Bakın, kimden istihbarat istiyorum? MİT'ten. MİT nasıl bir yapı? O günü söylüyorum: MİT, o gün askerî bir yapı. Tekrar ediyorum: Başbakan'a bağlı olması şeklidir, aslında Genelkurmay'a bağlıdır. MİT o gün, Genelkurmay'a bağlıdır yani Jandarma istihbaratı ve MİT askerlerden oluşmuştur yani MİT'te çalışanların, MİT'te etkin pozisyonda, etkin statüde olanların çoğu asker asıllıdır, üniformalıdır.

BAŞKAN – Sayın Güneş, çok özür dilerim. Hiç değiştirmeyi düşündünüz mü? Bir kanun düzenlemesiyle düşündünüz mü?

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Evet düşündüm.

BAŞKAN – Y apabildiniz mi? Y apabildiniz mi, niçin yapamadıysanız, niçin yapamadınız?

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Y apamadım, Başbakan da yapamadı çünkü.

BAŞKAN – Neden?

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Onu ikna ettim, korktuk.

BAŞKAN – Kimden?

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Karşımızdaki güçten.

Şimdi, bakın, MİT Başkanı bir general, genellikle böyle, MİT Başkanı bir general, MİT'te etkin görevlerde olanlar asker. MİT'in komutanları, MİT'in sicil amirleri, MİT'i görevlendirenler askerî kanat. Yani o dönemde askerî kanat, MİT'e hâkim. MİT'in içindekiler... Eğer gerçekten kökenine inceksek bu yapının oluştuğu döneme gelmek lazım yani MİT'le CIA arasında o dönemde iş birliği anlaşması var, o iş birliğinin anlamı şu; istihbaratı paylaşacağız ama gerçek anlamı şu: Türkiye'deki her şeyi ben bileceğim ama size bir şey vermeyeceğim. Bize bir şey vermişler. Ne vermişler? O zamanlar bu hepimizin şimdi önünde olan bilgisayarlar, laptoplar

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236-12 Eylül Giriş :

Tarih : 05/10/2012

Grup :

Sayfa : 5

falan yok o zaman, orada vardı ben oraya gittim, istihbarat alacağım diye Yenimahalle'deki MİT Başkanlığına gittim. Orada gördüm yani o güç, onların eline verilmişti; yanlış olan buydu.

MİT'ten istihbarat alamıyoruz Paşam dedim, o Paşa da ben ilk bakan olduğumda geldi, beni tebrik etti, "Ben bütün yardımı yaparım." dedi ona gittim, hiçbir istihbarat alamıyoruz dedim, bana verdiği cevap şu: "Ben de alamıyorum." Yani öyle bir yapı ki siz başkansınız sizi tecrit ediyorlar. Arkadaki o çünkü hücresel bir çalışma sistemi var onun. Mesela Mısır Büyükelçiliği işgal edilmişti benim dönemimde. Sonradan öğreniyoruz ki Mısır Büyükelçiliğine dönük bir -daha doğrusu İsrail ve Mısır Büyükelçiliğine dönük- bir eylem planlanmış, bu, MİT'e bildirilmiş, bizim haberimiz yok, biz işgalden sonra olaya muttali oluyoruz.

BAŞKAN – Affınıza sığınıyorum efendim.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Şimdi, Sayın Başbakan o zaman...

Sizin sorunuza cevabı, sizin sorunuza tatmin ettim mi?

İDRİS BAL (K ütahya) – Teşekkür ederim.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Bir gün Sayın Başbakana dedim ki: Atatürk Orman Çiftliğinde bir Atatürk Evi vardır, ben orayı çalışma yeri olarak kullanıyordum, orada bu tür hazırlıklar yapıyorduk oraya geldi orada dedim ki; mümkün değil, bu MİT bize istihbarat vermiyor alamayacağız dedim. "Ne yapalım?" dedi. Bir kişi getirmişti, Batıda istihbarat eğitimi görmüş, sanıyorum ismi Mehmet'ti, onu MİT'te görevlendirmek istiyordu Başbakan. MİT'in bağlı olduğu yer MİT'in amiri sayılan yer, o Mehmet'i MİT'te görevlendiremedi Başbakan. Dedim ki böyle yürümemiz mümkün değil, yani devletin ne kadarını biz yönetiyoruz, bunu bilmemiz lazım, her sivil yönetimi bunu kendisine sormalı. Ne kadarını ben yönetiyorum, egemenliğin ne kadarını ben kullanıyorum? Bunu bilmemiz lazım efendim. "Ne yapalım?" Değiştirelim dedim. MİT'i feshedelim, aynı kararnameyle yeni bir haber alma örgütü kuralım, "Bunu hiç konuşmamış olalım" dedi, olay budur.

BAŞKAN – Efendim bir ara siyasi hayatınıza ara verdiniz, bu fevri veya bireysel mücadelenizin sonucu muydu?

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – O, benim aptallığımdı, yani iddialı insanlar, dikkatli olmak zorundadırlar yani aptallık yapmamak, salaklık yapmamak zorundadırlar; ben onu becerememişim.

BAŞKAN – Estağfurullah.

Efendim ben size bir soru tevcih etmek istiyorum, daha sonra arkadaşlarım sırayla birer soru tevcih edecekler, döneceğiz, açıklamalarınız için teşekkür ederiz.

Maraş olayları, darbeye giden yolda bir milattı dediniz, bir kilometre taşıydı. Maraş, Sivas, Çorum, 1 Mayıs 1977 olayları veyahut da Türkiye'deki çok önemli cinayetler gibi olaylar, Kemal Türkler'in öldürülmesi, Gün Sazak'ın öldürülmesi, Kemal Fedai Coşkuner'in öldürülmesi veya çok önemli entelektüellerin, siyasilere öldürülmesi buna giden yolda bir kilometre taşıydı. Türkiye'de o dönem içerisinde sizden önce İrfan Özyaydınlı Bey İçişleri Bakanığıydı, Maraş olaylarını inceledikten sonra bir ifade kullandı, yalnız bunu da ben şöyle düşünüyorum, oraya tekrar geleceğim. Türkiye'deki sağ-sol olaylarında sağı sola karşı, solu sağa karşı manipüle ettiklerini ve kodladıklarını düşünüyorum. Gençlerin heyecanlarını, ideallerini, ülkülerini istismar ettiklerine inanıyorum, ajanlarla, provokatörlerle ajite edildiklerini, provoke edildiklerini düşünüyorum ve bu kodlamalar karşısında birbirlerine düşman yaparak gençleri sağ ve solu, ardından da darbe yaptıklarına inanıyorum.

İrfan Özyaydınlı Bey o zaman demişti ki "Maraş olaylarını sol örgütler yaptı." ve daha sonra İçişleri Bakanığından alındı. Siz İçişleri Bakanı oldunuz, oraya getirildiniz, sizin beyanız ise "Sağ örgütler yaptı." oldu. O dönem içerisinde sol örgütlerden kimse yargılanmadı 12 Eylül'e kadar, sağ örgütler yargılandı ve daha sonra sıkıyönetim mahkemelerinde bir kısmı berat etti, çoğunluğu berat etti. Ardından sol örgütler 12 Eylül 1980'de yargılandılar ve onlar daha sonra çok ağır cezalar aldılar. Bir tanesi Garbis Altınoğlu'ydu. 1991 yılında tahliye edildi, idama çarptırıldı, 11 yıl hapis yattı, şu anda kendisi Fransa'da yaşıyor. Siz geriye dönüp baktığınız zaman, o zaman biraz önce bir şey söylediniz "İdealist birisi olarak zaman zaman çıkışlar yaptım dediniz, sert çıkışlar yaptım." dediniz. Acaba o günkü sert çıkışlarınızda ideolojilerin rolü var mıydı veya o günkü siyasi atmosferin rolü var mıydı, bugün geriye dönüp baktığınız zaman Maraş olaylarını egemen güçlerin yaptığını, darbeye giden yolda egemen güçlerin önünü açmak için, Türkiye'yi manipüle etmek, Türkiye'yi değerlendirmek, yönetmek adına yaptıklarını söylüyorsunuz, o gün neden böyle bir demeç verme lüzumunu hissettiniz?

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Şimdi İrfan Özyaydınlı'nın sizin söz konusu ettiğiniz beyanatı doğrudur, öyle demiştir, yani ne zaman? Sıkıyönetim ilan edilmeden, olaylar devam ederken yani 19'unda başlayan olaylar 25'ine kadar falan devam etti ayın. O arada İrfan Özyaydınlı Maraş'a gitti, vilayete gitti, vilayete gittiğinde vilayetin etrafı kuşatıldı, bir ara çıkamadı vesaire, çok sıkıntılı bir ortamdı, yani vilayeti de işgal etmek istiyordu eylemciler. Onun oradan dönüştü böyle bir beyanatı oldu. Şimdi, ben göreve geldiğimde Kahramanmaraş'ta artık sıkıyönetim vardı. Kahramanmaraş'taki olaylara Adana sıkıyönetim savcılığı el koymuş, o yönetiyordu. Ona yardımcı olmak üzere çok iyi bir ekip buradan görevlendirildi. Aslında İrfan Paşa zamanında da o karar verilmişti, ben onu takviye ettim o ekip soruşturmaya yardımcı oldu. Kahramanmaraş davasının dosyasını sizden davet aldıktan sonra -çok büyük bir dosyadır o, binlerce sayfalık bir dosya- tekrar okudu, yani vaktiniz olur bakarsanız şunu göreceksiniz: Orada pek çok kişi yargılanmıştır, sağdan da soldan da sanık vardır yargılananların içinde, çok sayıda -29 sanıyorum- idam cezası vardır, müebbet vardır 16 falan civarında. Mahkeme oradaki cezaları bireysel suç olarak kabul ederek hüküm oluşturmuştur yani bir örgütlü eylemden söz etmemektedir, bir örgütlü eylem görmemektedir değerlendirmesi mahkemenin, bireysel olarak cezalandırmıştır herkesi, kişi kişi. Benim hukukçu olarak da şahsi kanaatim: Bu bir noksanlıktır. Tabii bilirsiniz: Mahkemeler ellerine gelen dosyaya göre karar verirler, delil yoksa onu kendisi takdir edecek, kendisi uyduracak değil, delil gerekir, yani yeterince delil toplanmamıştır diye düşünüyorum. Yani ben Kahramanmaraş davasının sonunda kurulan hükümden vicdanen çok rahat değilim, o nedenle az evvel söylediğim yargımı değiştirmedim.

Şunu söylemek istiyorum: Türkiye'nin sürekli bir komünist tehdidi altında olduğu, komünistlerin ülkeye egemen olmak istediği, bunun için hazırlık yaptığı, bunu önlemek gerektiği düşüncesini yaygın bir düşünce olarak gelişmiş ve geliştirilmiştir. Ben bunu sadece Türkiye kaynaklı bir düşünce olarak görmüyorum, birkaç kere vurgulamaya çalıştığım gibi iki kutuplu dünyada yeşil kuşak politikasına bel bağlanmış olan kutbun geliştirdiği, yaygınlaştırdığı bir olay olarak görüyorum. Çok incelersek, bunun için bazı kişileri Amerikalılara götürdükleri, orada eğitim verdikleri, orada yetiştirdikleri, oradan Türkiye'ye gönderdikleri, Türkiye'de belli örgütlenmelerin başına geçtiği görülür. Ben bu nedenle böyle bir kanaatte bulundum. Bu kanaatimle ilgili bir şey daha söylemek

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236-12 Eylül Giriş)

Tarih : 05/10/2012

Grup :

Sayfa : 6

istiyorum. Mehmet Ali Ağca bize suçunu itiraf ettikten sonra... O zamanki sıkıyönetim kanununa göre sıkıyönetim olan yerlerde sanığı gözaltında tutmanın bir süresi vardı, diyelim ki 15 gündü, sanıyorum biraz daha fazlaydı, 45 gün gibi bir süreydi o dönemde, o süre bitti, sıkıyönetim komutanından süre istendi, sıkıyönetim komutanı süre vermedi, "Bana teslim edin, süre vermeyeceğim." dedi. Onun üzerine, benim önerimle İstanbul Emniyeti bir uygulama yaptı -Türkiye'de ilk uygulamadır- Ağca geldi, böyle oturdu, yanında, etrafında polis yok, silahlı kimse yok, özgür vaziyette oturdu, basın mensupları da oraya çağrıldı, kameralar da geldi, ona sordularsa "Ben vurdum." dedi. "Niye?" "Ben işte..." Çakal Carlos falan hikâyeleri vardır ya, öyle bir statü, öyle bir görüntü geliştirmişti kendisi için, öyle bir hikâye anlattı. O sözleri onun mahkûmiyetine neden oldu, yoksa, sonra çıktığında "Bana baskı yaptılar, beni tehdit ettiler." falan dedi ama o ortamdaki sözleri aleyhe delil kabul edildi. Emniyetin elinden alındı. Soruşturma tamamlanmamıştı. Ona kimin silah verdiğini söylüyordu. O silah verenin -hâlâ biliyoruz onu- üzerine gidilecekti, gidilemedi ve alındıktan sonra kaçırıldı o. Nereden kaçırıldı? Herhangi bir cezaevinden değil, askeri bir garnizondan. O garnizona birini ziyarete gitsek, kendi başımıza çıkamayız oradan. Ben bunları normal bir firar olayı, normal bir soruşturma aşaması olarak görmüyorum.

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – Aynısını sol örgütler için de düşünebilir miyiz? DHKP-C, TİKKO, Dev-Sol, Dev-Yol gibi örgütler için de düşünebilir miyiz? Onlardan da kaçanlar oldu, onlar da büyük eylemler yaptılar, asker, polis, vatandaş. Hatta birbirlerini öldürdüler, onların başkaları tarafından, darbeye giden yolda dizayn edildiklerini hiç müşahede ettiniz mi efendim?

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Şunu görmedim.

Bakın, Türkiye'yle hiç kuşkusuz Varşova Pakti ülkeleri, Varşova Pakti'ni dizayn edenler de ilgileniyorlardı, onlar için de Türkiye önemliydi. Türkiye'de sol bir yapı oluşun istiyorlardı, Türkiye'nin kendileri için düşmanca kullanılmasını istiyorlardı hiç kuşkusuz. O sol örgütlerle belli ilişkileri olmuş olabilir hiç kuşkusuz ama bu kadar açığa çıkmadı yani devlet içinde etkili yerlere geldiğine ben rastlamadım. Ha, buradaki bilmem ne örgütüyle Arnavutluk'taki Enver Hocacıların ilgisi var mıydı? Maocularla buradaki falan örgütün...? Onları çağırıştıran, onlara özendiklerini gösteren beyanatları kendileri söylüyorlardı zaten.

İDRİS BAL (Kütahya) – Efendim, araya girip ben şunu ilave etmek istiyorum değerli Başkanın sorusuna netlik kazandırmak için: Yani sol grupları illaki sol taraftan, Varşova Pakti tarafından, komünist bloktan birilerinin desteklemesi gerekmez, biraz önce bahsettiğiniz o güç neyse, aynı gücün hem sağı hem solu dizayn etmede, manipüle etmede, yönlendirmede rolü olamaz mı? Yani illaki...

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Ben bu ihtimali daha yüksek görüyorum. Zaten Manisa'dan döndüğüm zaman "Daha büyük bir güçle mi karşı karşıyayız, her iki tarafı da bir anlamda manipüle eden, sizin tabirinizle yönlendiren bir güçle mi acaba karşı karşıyayız biz? Böyle amatör çocukların oluşturduğu gruplar değil de karşıımızdaki, daha büyük küresel bir proje midir?" kuşkusuna kapıldığımda böyle bir düşüncem vardı. Mesela Türkiye'ye yönelik silah kaçakçılığında Bulgaristan'daki... Bulgaristan o zaman komünist rejim, Bulgaristan'ın rolünü biliyoruz.

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – Bütün silahların oradan geldiği noktasında daha sonra açıklamalar olmuştu.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Papa vurulmadan önce Bulgaristan'ın o işlere yataklık ettiği, yani çok açıklandı bunlar artık. Biz büyük Türkiye Cumhuriyeti olarak yaşantımıza devam edeceksek bütün bu tehditlere maruz olduğumuzu ve ona göre bir proje geliştirmemiz gerektiğini siz, yeni kuşağın politikacıları olarak bilmek zorundasınız.

Ya, bir Türkiye'yi yönetmek çok zor, çünkü Türkiye'yle ilgilenen, Türklerden çok fazla insan var, en az biz ilgileniyoruz.

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – Evet, Süleyman Bey.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Hayır.

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – Evet, Ahmet Toptaş Bey buyurun.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Ben...

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – Ama siz gene tarihe not düşün. Varsa sorunuz lütfen buyurun.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Şimdi, Sayın Güneş, işin askeri kanadını anlattınız. Tabii sizin anlattığınız anılarınızdan benim de bildiğim birçok şey var ama bir de işin ekonomik yönü var darbeye giden süreçte. Ecevit iktidarının İçişleri Bakanısınız, bir Amerikan ambargosu vardı, Türkiye ekonomik olarak da çok sıkıntılı bir süreçteydi, çok ciddi bir darboğazdaydı ekonomik olarak, her tarafta kıtlıklar vardı, kuyruklar vardı. Bu arada işverenlerden sarraflara varıncaya kadar, TÜSİAD'a varıncaya kadar gazete gazete de ilanlar veriyorlardı iktidardan Ecevit'in uzaklaşması için. Yani bir tarafta Türkiye'yi dizayn etmeye çalışan bir kesim sıkıyönetim vasıtasıyla, MİT vasıtasıyla, öğrenci olaylarını manipüle ederek -arkadaşlarımızın değerlendirmesiyle- cinayetler işleterek, Kahramanmaraş olaylarına benzer olayları örgütleyerek iktidarı sıkıştırıyordu ve askerlere teslim edilmesini teminen bunları yapıyordu. İşverenlerin sizin en sıkıntılı dönemlerde yaşadığınız ilanlarını da, bunları kim manipüle ediyor, bunun altında yatan neydi acaba? O husustaki beyanlarınızı...

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Yani ben onların da dışarıdan manipüle edildiği kanaatindeyim, yani hiçbir Türk işadamı kendi halkına... Cevat Yurdakul Adana Emniyet Müdürü olduktan sonra gitti, bir yeri bastı, yanlış hatırlamıyorsam 50 ton yağ buldu, yağ sıkıntısı var piyasada ve 50 ton yağ depoda duruyor. "Niye bunu piyasaya sürmüyorsunuz?", "Sana ne, mal benim değil mi? İster sürerim ister sürmem." falan diyor. Şimdi bunun gelişmesi bir yerde değil, aynı uygulamayı Samsun'da görüyorsunuz, başka yerlerde görüyorsunuz. Öyleyse bu bir program, yani aynı zamanda bu, sivil hükümetin ekonomik açıdan darboğaza düşmesi ve "Bunu değiştirmek lazım kardeşim, yapamıyor bunlar." dedirtmek gerekiyor.

İzin verirsiniz... Ahmet'in sorusu benim aklıma bir şey getirdi, yani malumunuzdur ama bir kere de ben hatırlatayım müsaade ederseniz. Bana Bülent Ecevit -Allah rahmet eylesin, nur içinde yatsın- kendisi anlattı ama gazetecilere de anlatmıştı, bazı yerlerde, bazı kitaplarda var bu. Bir kere de benden dinlerseniz sevinirim. 74 olaylarından sonra Bülent Ecevit'e o günkü Genelkurmay Başkanı geliyor -Kıbrıs olaylarından falan sonra, yani çıkarmalar yapılmış- diyor ki: "Sizin örtülü ödeneğinizden bir miktar kullanabilir miyiz?" -Biliyorsunuz, Başbakan, İçişleri Bakanı vesaire, iki-üç bakan örtülü ödenek kullanır- "Ne için kullanacaksınız." diyor, "Bir dairede ihtiyacımız var." diyor, "Ne dairesi o?", "Özel Harp Dairesi için." diyor -Özel Harp Dairesini çok iyi inceleyin sayın komisyon üyeleri, tarihi bir görev yapıyorsunuz- "Şimdiye kadar parası ne oldu?", "Amerika ambargo uyguladı, onun parası Amerika'dan geliyordu, ambargo uygulayınca gelmedi, ödemeleri yapamıyoruz." -Özel Harp Dairesinin ödemeleri, parası Amerika'dan geliyor, ambargo olduğu için uygulanamıyor- Bülent Bey: "Ya, nasıl...?", "Böyle bir daire var efendim." falan, "O konuda bana bilgi verin."

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236-12 Eylül Giriş :

Tarih : 05/10/2012

Grup :

Sayfa : 7

diyor, "Peki, bir brifing düzenleyelim.". Bir brifing düzenliyorlar, brifing Askerî Yardım Komisyonunun binasında -eski garajların oradaydı o- Amerikan yardım heyetinin binası, orada veriliyor brifing, Türk subaylar veriyor. "Özel Harp Dairesi nedir?" Şimdi, Özel Harp Dairesi diye bir daire var. Bu ülke işgal edilirse -ona göre- sivil direnişleri örgütleyecek. Elinde silahlar var, o silahlar falan ilçede, hemen hemen her ilçede, her ilde, belli yerlerde, kritik yerlerde, toprağa gömülmüş, dere ağzına konmuş, kör kuyuların içine gizlenmiş falan. O biliyor onu, siz Başbakanınız bilmiyorsunuz, orada kimler Özel Harp Dairesinin gönüllüleri, kimlere silah verilebilir, o biliyor onu, siz ona maaş veren hükümetin başkanıdır, siz bilmiyorsunuz. Siyasi denetim dışında bir yapı demokratik ülkelerde olmaz, bizde vardı, Özel Harp Dairesi oydu ve nereye kullanıldığını da -az evvel bana sorduğunuz sorularda- oradan ne kadar kullanılıyor, ne kadarı onun içinde, gençlerin birbirlerini vurmada kullandıkları silahların ne kadarı onlar tarafından veriliyor, bunları siyaset adamları olarak bilmek zorundayız.

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – K onuşmanızda bir şey söylediniz: Sağı vuran silahın daha sonra solu da vurduğunu...

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Aksi de oldu.

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – Aksi de olduğunu söylediniz. Böyle bir karine var mı elinizde? Siz İçişleri Bakanlığı yaptınız, daha sonra tekrar yine siyasetle uğraştınız. Sayın Ecevit Başbakanlık yaptı, o dönem içerisinde, tekrar, yeniden MİT'le Sayın Ecevit hiç uğraştı mı? "Bunu değiştirelim, demokratikleştirelim, sivilleştirilelim, siyasi iradeye ram edelim." gibi düşünce oldu mu efendim?

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Yani ben o güçte bir pozisyona daha sonra geledim ama bunu yapmadığımız için de bugün de hâlâ dış müdahalelerden kurtulamamış olduğumuza inananlardanım. Yani "Ülkeyi biz yönetmeliyiz, tamamını." diye söylemek istiyorum. Bunları düşünmek ve yerine getirmek; artık siz yapacaksınız onları.

Yani bu Özel Harp Dairesi konusu birinci derecede, sizin ilgilendiğiniz alanı aydınlatmada ulaşılması gereken bir konudur. Bugün ne durumdadır, nerededir? Ona ulaşmak lazım, mutlaka aydınlatmak lazım ve bütün eylemlerini ortaya çıkarmak lazım. Devlet, o yüzden dönmeli, halkından özür dilemeli.

Mesela, Evren zamanında Cumhurbaşkanlığı Köşkü'nün içinde özel grup diye bir grup, bir istihbarat grubu faaliyet gösterdi mi? Evren'in damadı bu grubun neresindeydi? Bu grup hangi olaylarla görevlendirildi? Hangi cinayetlerde parmağı olabilir? Bunların cevabını bilmiyoruz ve biz bu ülkeyi yönetiyoruz diye de işte...

BAŞKAN – Bugün 12 Eylülcüler yargılanıyorlar, yargılama safahatı devam ediyor. Yine, aynı şekilde darbe girişiminde bulunanlar yargılanıyorlar Türkiye'de bir Darbeleri Araştırma Komisyonu kuruluyor. Bu, Türkiye'yi artık sivillerin yönettiğine bir delil midir veyahut da...

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Y etmez.

BAŞKAN – Evet.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Bu örtülü yapılar, siyasi denetimin dışındaki örtülü yapılar ortaya çıkarılmadan, onların geçmişteki eylemleri nedeniyle toplumdaki özür dilenmeden aranamayız.

BAŞKAN – Hasan Fehmi Bey, Ahmet Bey bir soru daha soracak, Afyon Milletvekilimiz.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Şimdi, bizzat tanık olduğum, döneminize ait bir olaydan bahsedeceğim tarihe not düşmek açısından. 12 Eylüldeki rolünü de bildiğimiz bir şahıs, Osman Çitim. Adana İl Emniyet Müdürü Cevat Yurdakul öldürüldüğünde POL-DER'li polisler boykot yapıyorlar ve bunlar tutuklanıp cezaevine gönderiliyor.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Bir kısmı.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Bir kısmı, önderlik yapanlar ama sayıları çok fazla, "Karşıyaka" denilen bir koğuştayattır bunlar. Jandarma Alay Komutanlığında Ayhan Ürkmez adlı bir yüzbaşı gecenin bir yarısı bir grup askeri yanına alıyor, cezaevini açtırıyor, Karşıyaka koğuşunu soruyor, bu koğuşu tarıyor ve koğuşta yaralanan, ölenleri de, öbürlerini de çıkarıp üst üste yani bu Hitler filmlerinde gördüğümüz bir manzaraya benzer bir manzara meydana geliyor. Ondan sonra, cezaevinden çekip dışarıya gidiyor. Bu arada bir uzatmalı çavuş -o zaman uzatmalı onlar- cezaevinde kalıyor, cezaevindekilerle konuşuyor, diyor ki: "Bunun sorumluluğu hepimizin üzerine gelecek, hiç olmazsa sağ kalan varsa onları hastaneye götürürelim." O yığınların içerisinde, sağ kalanlardan eli ayağı oynayan alıyorlar, cezaevi aracılığıyla hastaneye götürüyorlar, birkaç tanesi cezaevinden hastaneye gidinceye kadar aracı içinde ölüyor. Bu şahıs, kendisine cezaevinde isyan olduğu konusunda bir ihbar geldiğini, onun için cezaevine gittiğini ve isyan edenlere müdahale ettiğini söylüyor ama cezaevi savcısı, Adana Başsavcısı cezaevinde böyle bir isyan olmadığını söylüyor; Alay Komutanı da Osman Çitim. Bu şahıs hakkında aylarca mahkeme, savcılık ifade almaya çağırıyor, ifade alamıyor. En son bu şahıs, bir konvoyda vuruluyor sırtından ve birlikten ayrılmak zorunda kalıyor. İki yıl bu şahsın ifadesi alınamıyor, mahkemeye getirilemiyor. Osman Çitim'i, kendisi dışarıdan talimatla, dilekçelerle şahitler gösteriyor, Alay Komutanını da kendisine şahit gösteriyor. Alay Komutanı, şahitliğinde "Benim güvendiğim en önemli subaylarımdan birisidir, hakiki Türk kanı taşıyan bir subayımdır. Böyle bir olay olmamış olsaydı bu işi yapmazdı. Siz bakmayın savcının ifadesine, cezaevinde mutlaka isyan çıkmıştır, o onun için gitmiştir." diye de tanıklık ediyor. Bu şahsın, bir tek gün tutuklanmadan, bir tek gün ifade vermeden dava dosyası zaman aşımına uğradı.

Bu şahsa kefil olan Osman Çitim de 12 Eylülde generaldi, hatırlarsanız Tunceli civarında uçaklarla, helikopterlerle oraya ayetler, hadisler, bildiriler dağıtan, attıran bir şahıstı. Bu şahıs hakkında da bugün kadar bir tek soruşturma yapılmadı.

Ben bu davada ölen polislerden bir tanesinin eşinin vekâletnamesiyle avukatlığını yaparken vekâletnameyi alıp dosyaya koyduktan sonra, hemen arkasından da azilname geldi. Kadına telefon ettim: "Neden azlettiniz, bana hem vekâletname verdiniz hem azlettiniz?" "Bana bir şey sormayın, kocamla da ilgilenmeyin." dedi. Şimdi, o dönemde bunlar yaşandı ve bundan sonra da buradaki adamlar ödüllendirildi. Şimdi, o şahıs da, Ayhan Ürkmez denilen şahıs da artık hiçbir suç işlememiş gibi bizim içimizde çok rahat dolaşıyor, Osman Çitim de generallikten mutlaka emekli oldu, eğer yaşıyorsa da rahat bir emeklilik sürdürüyor.

Bunu tarihe not düşmek için söyledim, zamanında Doğan Yurdakul olayını...

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Cevat.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – ...Cevat Yurdakul olayının en yakın tanıklarından biri olduğunuz için.

Efendim, Ecevit'e bir suikast yapılmıştı Çiğli'de, hatırladığım kadarıyla. Bir de 1 Mayıs olayları vardı, 1 Mayıs gösterilerinde 34 insan öldürüldü. Bu olaylarda da siz Cumhuriyet Halk Partisine ve Ecevit'e en yakın isimlerden birisiydiniz, İçişleri

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236-12 Eylül Giriş :

Tarih : 05/10/2012

Grup :

Sayfa : 8

Bakanlığı da yapmış bir insan olarak. Bu olaylarda ne buldunuz, bir araştırma yapabildiniz mi? Bu olaylardan bir sonuç çıkarabildiniz mi kendiniz açısından?

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Şimdi, bu Adana'yla ilgili, işte o, onları ben yaşadım yani Cevat 28 Eylülde vuruldu, 79'da Ben, o olaydan altı gün sonra Bakanlıktan ayrıldım ama ilgilendim. Cevat olayı karanlıkta kalmıştır. Cevat'la ilgili, işte "Biz silah kullandık." diyenler sonra "Bunlar baskıyla alındı." demiştir. Yani sırf Cevat'ı hedef alarak ateş ettiği için mahkûm olan kimse yoktur. Çitimi, o sırada Adana'da görevlidir ve işte o direniş, POL-DER'lilerin direniş bana yapılmıştır bir anlamda, çok üzücü bir olaydır, tasvip etmem mümkün değildir. Müdürlerine sadakat gösterisi olarak yapmışlardır, hâlbuki o sırada müdürlerini vuranlar da kaçıyorlardı, onların peşinden gitmemişlerdir, o ayrı bir olay.

Şimdi, özellikle 1 Mayısla ilgili bir çalışma yaptık, onu bilmenizi isterim. 1 Mayıs çok tartışıldı ve çok değişik değerlendirmeler ortaya çıktı, hâlâ açıklanabilmiş değildir tam olarak. Ben, İngiliz, Scotland Yard'dan yardım istedim. Onlar, çok üst düzey -sonradan lortluk derecesi alan- bir büyük güvenlikçinin yönetiminde 5-6 kişilik bir heyet görevlendirdiler. 1 Mayıs'taki bütün fotoğrafları, filmleri, bütün dokümanları onlara verdik. Bizzat ben ilgilendim, bizzat Başbakan ilgilendi, o çok üzerinde duruyordu 1 Mayısın. Onlar, onun üzerinde çalışmalar yaptılar, olay çıkan yerler falan görüyor orada. Ama yani şimdi size burada şöyle olmuştur diyecek derecede net bilgilere ulaşamadık.

BAŞKAN – Onlar da ne kadar doğru bildirmişlerdir? Scotland Yard da ne kadar doğru bildirmişti?

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Yani elimizdeki bilgiler ne kadar doğruydu, o da tartışılır dediğiniz gibi.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Soruşturmada engellenmeyle karşılaştınız mı?

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Yani benim dönemde artık yok ama zaten engellenen baştan engellenmişti yani elimizdeki belgeler, bulgular, fotoğraflar vesaire engelden kaçabilenlerdi. Yani çok net bir bilgiye ulaşamadık.

BAŞKAN – Sayın Bakanım, Sayın Güneş...

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Ecevit'e suikasti da bir şey yapın da...

BAŞKAN – Özur dilerim, buyurun tabii.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Yani o konuyla ilgili benim dönemde ayrıca, ekstra bir araştırma yapılmadı.

BAŞKAN – Efendim, Maraş olayları olduğu zaman İçişleri Bakanı Sayın İrfan Özyaydınlı, 3'üncü Ordu Komutanlığının müdahale etmesini istiyor. Bunu emir subayı daha sonra açıkladı fakat müdahale edemeyeceğini ancak Genelkurmay Başkanından emir alabileceğini beyan ediyor ve böylece olaylar devam ediyor, orada trajik olaylar yaşanıyor. Aynıysın Sayın Ecevit söylüyor, sizi teyit etmek açısından söylüyorum: "1978'de hükümeti kurduğumuzun ardından bir yıla yakın süre sıkıyönetim ilanı için bazı siyasi çevrelerin yoğun baskısı altında kalmıştık fakat bunlara karşı direnmiştik. Silahlı kuvvetleri asli görevinden uzaklaştırmayı ve siyasi zemine çekmeyi doğru bulmuyorduk. Ancak Kahramanmaraş'taki acı olaylar üzerine sıkıyönetim ilanına kendimizi mecbur hissettik. Zaten sanırım, Kahramanmaraş olayları bazı çevrelerce bizi sıkıyönetim ilanına zorlamak için tezgâhlanmıştı." Şimdi, sizi de teyit ediyor bu, İrfan Özyaydınlı'nın emir vermesine rağmen 3'üncü Ordu Komutanının o emri dinlememesi ve olayların devam etmesini sağlaması, Sayın Ecevit'in bu beyanı, sizin şimdiye kadar açıklamış olduğunuz şeyler... Şunu söyleyebilir miyiz? Burada hem sağ hem sol çok ciddi şekilde kullanılmış diyebilir miyiz Maraş olaylarında? Yani bu, hangi örgüte mensup olursa olsun içlerinde mutlaka samimi insanlar vardır, cahiller vardır, idealistler vardır ama içlerinde bazıları da vardır ki kitle böyle bir şeydir; kitle psikolojisinde akıl olmaz efendim, akıl arka planda kalır, heyecanlar ön planda olur. Burada kitleleri birilerinin manipüle ettiğini bütün bu söyledikleriniz, Sayın Ecevit'in açıklamaları, rahmetlinin açıklamaları ve İrfan Özyaydınlı'nın açıklamaları teyit ediyor mu? Hem sol hem sağ örgütleri kullanıldılar mı?

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Şimdi, bakın, sol örgüt, öyle somutlaşmış ve harekete geçmiş bir olay orada görülüyor ama şu var: Kahramanmaraş olaylarını iyi hatırlarsak sinemaya bir patlayıcı atıldı, bir film gösteriliyordu. O patlayıcıdan sonra hareket başladı ve bazı yerler tahrip edildi, bazı yerlere girildi, bazı mahalleler özellikle Alevilerin yoğun olduğu mahallelerde çatışmalar yükseldi. Ertesi güne gelindi, o arada bir öğretmen öldürüldü, öğretmenin cenaze namazı kılınacaktı. İşte oraya, o cenaze namazı engellenmek istendi, engellenirken atılan sloganlar da farklı şeyler yani "Komünistlerin cenaze namazı kılınamaz." vesaire gibi. Yani ben bütün bunların -yani sizin sorunuza gelmek- önceden tertiplendiği kanaatindeyim. Yani spontane olarak, ben hiç Anadolu'da hiçbir cenazeye karşı böyle bir tepkiyi Türk halkının göstereceğini sanmıyorum, yaşamadım, yaşamadım. Savcılık yaptım, çok küçük ilçelerde falan çalıştım, öğretmenlik yaptım. Türk halkı bu değil, yani onu, inanç açısından kendisine uzak görse bile cenaze namazı farklı bir şeydir yani gider, kılar. Cenaze namazını kılmamak, onu protesto etmek, ona direnmek ancak bir tertiple olabilir, bir hazırlıkla olabilir. Yani o nedenle belki peşin bir şey söylemek istemiyorum ama şuna inanıyorum: Kahramanmaraş olayları tertiplenmiş bir olaydır ve başarıya ulaşmıştır. Nedir başarısı? Sıkıyönetim ilanını sağlamıştır, arkasında 115 tane ceset bırakarak, arkasında tahrip edilmiş iş yerleri... Bakın, Kahramanmaraş olaylarının olduğu günlerde ben Senato Grup Başkanlığım Cumhuriyet Halk Partisinin. Oraya bir gezi düzenledi senato. Atalay...

BAŞKAN – Sırrı Atalay.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Sırrı Atalay, Senato Başkanı o zaman. Sırrı Atalay başkanlığında her partinin grup başkan vekillerinden oluşan bir heyet Kahramanmaraş'a gittik hemen ertesi günü, iki gün sonra falan. Kapalı spor salonuna getirmişler insanları, yataklar orada işte yatıyorlar, bazısı yaralı, bazısı ağlıyor durmadan falan. Biz de işte orada "Nasılısınız, iyi misiniz?" diye geziyoruz. Yani o "Nasılısınız, iyi misiniz?"i sormaya yüzümüz yok aslında. Orada yaşlı bir hanım, belki, ben o heyetin o zaman gençlerindendim, ondan cesaret alarak, biraz da duygusallığım tutmuştu, belki onu görerek falan yanıma geldi, bana dokundu, kolumu tuttu böyle. "Evladım, bize niye bunu yaptılar?" diye bana sordu. Oraya gelmiş, orada yatıyor, kalkıyor, ne olduğunun farkında değil daha, yani Anadolu insanı bu.

BAŞKAN – Siz İçişleri Bakanlığı yaptınız, zaman zaman sıkıyönetim koordinasyon toplantılarına katıldınız ve askerlerin tutumunu biliyorsunuz. Olaylar devam ediyor, Maraş olayları olmuş, ardından Çorum, Sivas, 1 Mayıs olayları önceden olmuş, 77 olayları, hiç Ecevit'le Demirel'in beraber hükümet kurma çalışmasını istediniz mi veya en azından askerler darbe yapacaklar, bunu hissettiniz mi? Veyahut da o gün iki aktör vardı, Ecevit'le Türkeş, bunların bir araya gelmesi için hiç böyle bir çalışmalar... Siyasi irade bu oyunu bozsun, bu oyunu gördünüz ve bozmak için bir gayret sarf ettiniz mi efendim?

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236-12 Eylül Giriş :

Tarih : 05/10/2012

Grup :

Sayfa : 9

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Yani benim öyle özel bir gayretim olmadı ama Partinin içinden bu dediğiniz doğrultuda, onunla beraber yahut diğeriyle beraber bir araya gelmeyi savunan arkadaşlarımız oldu.

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – Mesela, Meclis Başkanı seçilmişti, orada bir konsensüs oluşmuştu. Hatırlarsanız, Cumhuriyet Halk Partisinden bir şahsı önermişsiniz, Alparstan Türkiye desteklemişti, diğer partiler desteklemişti, Meclis Başkanı seçilmişti. Bu, demokrasiyi yaşatma adına bir hamleydi, aynı hamleleri yapabildiniz mi?

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Ama şöyle bir şey vardı: Mesela, o zamana yani 80'e kadar Mecliste gelenek şuydu: En büyük grubun göstereceği adayı Meclis Başkanı seçerdik, karşısına aday bile çıkarmazdık, yani, bu bir gelenektir. En büyük grup kimse onun göstereceği aday seçilirdi Meclis Başkanı. O teamüller yürüyordu yani dediğiniz doğru, Meclis Başkanı seçiminde bir sorun çıkmadı. Ama ondan sonra o kadar açıldı ki aralar, bir araya gelinemedi, selam verilemedi, düşmanca bakıldı.

Şimdi, şunları göz ardı edemeyiz: Ben burada, kendini savunma noktasında olmayan insanlarla ilgili haksızlık yapacak bir şey söylemek istemiyorum ama olaylar sırasında bir tarafı yargımlarken öbür tarafa suç işleme imtiyazı tanırçasına, “Bunlar suç işlemiyorlar, bunlar aslında devlete yardım ediyorlar, devlete yardımcı güçtür bunlar.” demek devlet adamlığı için doğru bir şey değil. Yani devletin, sivillerden yardımcı gücü, toplantıları dağıtmakta, mitingleri başarısız kılmada yahut saldırıda kullanmaya ihtiyacı yoktur, olmamalıdır. Ama bizim siyasi yaşamımızda bu çok geçti. “Onlar eylemci değil, onlar devlete yardımcı güç.” “Devlete yardımcı güç” deyince aslında o çocukları, o insanları da teşvik etmiş oluyorduk ama eğer şurada sizin bir aydınlanma ihtiyacınız varsa, “Peki sol da kullanılıyor muydu?” yani hiç kuşkusuz. İşte, az evvel söyledim: Oraya özenen, öbürüne özenen, öbürüne özenen ve bunu kendi söylemlerinde dile getirilenler vardı. Ha, ne kadar etkili oluyor? Yani Özel Harp Dairesi düzeyinde onlara katkı yapacak bir yapı var mıydı devlet içinde? Bence yoktu.

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) – Efendim, bir soru Süleyman Bey'in...

Süleyman Çelebi, biliyorsunuz, tanışyorsunuz.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Teşekkürler.

Sayın Güneş, çok kapsamlı bir siyasi hayatınız var sizin. Yani bugün gerçekten tarihe bir not düşmek adına da özellikle sormak istiyorum. Birçok soruyu arkadaşlar sordular, Kahramanmaraş'ı, Taksim 1 Mayıs, diğer katliamları. Bunların ötesinde, sizi de yıllarca beraber de çalıştığımız, televizyonlarda da izlediğimiz, panellerde de izlediğimiz temel yaklaşımları bir kez daha burada, Komisyonunda bizimle paylaştınız, çok teşekkür ediyorum ama benim soracağım soru başka.

Bu siyasal süreçlerin bütününde vardınız, bir şekliyle vardınız, dışarıdan da vardınız. Hepsinin içinde vardınız anlamında değil, bazen yöneticilik kimliğinizle, bazen bakanlık kimliğinizle, bazen üye kimliğinizle ama bırakın her şeyi, bir siyasi kimliğinizin ötesinde, darbelerle ilgili Sayın Başbakan en son kongrede şöyle bir değerlendirme yaptı, AK PARTİ kongresinde dedi ki: “Bütün bu darbelerin tamamında Cumhuriyet Halk Partisinin eli var.” Yani bütünün... Tamamıyla yani 60 darbesi...

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – 71.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – 71 muhtırası, 12 Eylül, 28 Şubat ve 27 Nisan. “Tamamında Cumhuriyet Halk Partisinin mutlaka parmağı var, eli var.” gibi bir değerlendirmeyi bu son kongrede yaptılar. Bir deneyimle, bir tecrübenizle yani bütün bu süreci bilen bir insan olarak ve gerçekten o kimliğinizi de objektif olarak sunacağına inandığım için, bu süreçlere ilişkin Cumhuriyet Halk Partisinin –bütün darbelerle ilgili soruyorum bu soruyu- rolü gerçekten Sayın Başbakanın söylediği gibi bir noktada mıydı? Onları öğrenmek istiyorum.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Şimdi, bir anımı anlatıp buna değineyim. 27 Mayıs öncesinde ben öğrenciydim hukuk fakültesinde ve 27 Mayıs'tan hemen sonra da Ankara Hukuk Fakültesinin Öğrenci Cemiyeti Başkanlığını yaptım iki yıl, Cemiyet Başkanlığı. Öğrenci önderi sayılabilecek bir konumdaydım. 27 Mayıs öncesindeki olaylarda biz bulunduk, 555K'lerde falan bulunduk, işte, o, sokaklara çıkıp “Hak, hürriyet...” ama onları böyle bir hürriyet özlemi, bir özgürlük özlemi, otoriter bir yönetime karşı tavır olarak sergiledik yani aradığımız, özlediğimiz, gerçekleşmesini istediğimiz özgür, demokratik bir ortamdı yani çok samimiyetle. 27 Mayıs oldu yani bize göre iyi bir şey oldu, o günkü duruşumuz, durduğumuz yere göre ama İsmet Paşa ne diyor acaba diye de merak ediyoruz. Ben, hukuk fakültesinden önde gelen arkadaşlar -sanıyorum ki böyle 7-8 kişiydik- Bahçelievler'deki damadının evinde yahut kendi evi vardı orada, orda kalıyorduk, oraya gittik, sokağa çıkma yasağının hemen ertesinde falan. “Paşayı ziyarete geldik.” dedik, yüzbaşı rütbesinde biri vardı, koruma vardı, “Şurada bekleyin.” dediler, bahçede durduk. Biraz sonra İsmet Paşa çıktı, işte, o yeleği, saati, kravatı, ev kıyafeti değil, tam bir şeyle, donanmış bir kıyafetle geldi. Biz elini öpüyoruz sırayla, soruyor hepimize: “Hangi fakülte?” diyor, “Hangi fakülte, hangi okul?” geçtik. “Efendim, sizi görmeye geldik, bize ne diyorsunuz?” falan. “Gidin dersinize çalışın.” dedi, “Gidin ve dersinize çalışın.” yani “İyi oldu.” falan demedi, “Gidin dersinize çalışın, karışmayın bu işlere.” dedi.

Ben daha sonra siyasi hayatımda da... Ben köy enstitüsü mezunuyum yani öyle bir çizgiden geliyorum. Köy enstitüsü mezunları köy çocuklarıdır yani köyden başlayarak ülkenin kalkınması için yemin etmiş falan, öyle insanlar, vatanseverdirler, iyi köy enstitüsü öğrencisiyse eğer. Biz öyle yetiştik. Burada da sizinle konuşurken kendimi hiçbir baskı altında tutmuyorum, ben Cumhuriyet Halk Partisinde yahut kamu görevinde bulunduğum süreler içinde ihtilalden yana, darbeden yana hiçbir özlemimi görmemişimdir, ne parti yönetiminin ne partidekilerin, kurumlarının. Aksine, darbe karşıtı yani bir anlamda otoriter yönetim karşıtı bir tavır almışızdır. Sayın Başbakan... Burada onu tartışmam yani öyle siyasi bir tartışmaya girmem, Sayın Başbakan burada olmadığı için ama Sayın Başbakanın o sözünü siyasi bir söylem olarak ortaya attığını düşünüyorum. Hiçbir şekilde delillendiremez, hiçbir şekilde gerekçelendirilemez, hiçbir şekilde bu doğrultuda bir söylem, eylem, bir delil bulamaz, mümkün değildir. Tam aksine, biz kendimizi hep sivil yönetimden yana, demokratik yönetimden yana, halkın egemen olduğu, halkın otoriteyi kullandığı, halk egemenliğinin geçerli olduğu bir düzen özlemiyle politika yaptık. Hayır, “Her ihtilalde parmağınız oldu.”yu, yapacağınız bir tek şey var: “Kanıtlar mısınız lütfen?” diyeceksiniz, hiçbir kanıt yoktur. Yani vicdan sahibi insanlara “Hah, böyleymiş!” dedirtecek hiçbir kanıt, hiçbir gerekçe bulunamaz.

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) - Evet, İdris Hocam, bir sorunuz galiba.

İDRİS BAL (Kütahya) - Değerli Başkanım, usul nasıldır, bilmiyorum ama iki üç sorum var, ondan sonra da müsaadenizi almak istiyorum, şehir dışına çıkmam söz konusu.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komasyon : (10-236-12 Eylül Giriş :

Tarih : 05/10/2012

Grup :

Sayfa : 10

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) - Estağfurullah, buyurun buyurun.
İDRİS BAL (Kütahya) - Ben de, efendim, bir öğretmen lisesi mezunuyum, köy enstitüsünün devamı biliyorsunuz öğretmen liseleri idi.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ - Hangisi?

İDRİS BAL (Kütahya) - Savastepe.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ - Evet.

İDRİS BAL (Kütahya) - Ben, bu demokratik tavrınızdan ve samimiyetinizden dolayı teşekkür ediyorum.

Tabii ki farklı mülahazalar olacaktır, farklı siyasi görüşler olacaktır. Benim iki üç sorum var yani bazıları zaten cevapladınız, kısa kısa da olabilir, vaktinizi de almak istemiyorum. Öncelikle, arkadaşlarım bir not verdiler, onu size okumak istiyorum, sizin geçmişteki beyanlarınızla alakalı. İçişleri Bakanı olduğunuz dönemde on dokuz ilde sıkıyönetim uzatılıyor.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ - On dokuz yanlış, on iki ya da on üç olabilir, neyse.

İDRİS BAL (Kütahya) - Olabilir, en azından bana gelen notta öyle yazıyor. Başbakan, rahmetli Bülent Ecevit ve siz sıkıyönetimin kendisinden beklenen görevi büyük ölçüde gerçekleştirdiğini, örgütlü terör eylemlerinin azaldığını ve bireysel terör görünümünü aldığını, olayların sanıklarının yakalanmasında başarılı olduğunu ifade ediyorsunuz o zamanki Milliyet gazetesinde.

Ne var ki, o günlerde CHP'nin sol grupları bile inandıramadığı, örneğin, yayınlanan bir DİSK bildirisinde "Temel hak ve özgürlüklerin güvenceye alınmasında sıkıyönetimin yetersiz kaldığını" vurgulandığı, bazı CHP üyelerinin ise grup toplantısında "CHP iktidardan gidebilir ama sıkıyönetim kalır." demekten kaçınmadığı ifade ediliyor, yine o günkü Milliyet gazetesinde. Yaklaşık bir yıl sonra ordu, darbe yapıyor. Sizce sıkıyönetim gerçekten başarılı oldu mu, çözüm sağladı mı, başarılı olmadıysa neden başarılı olmadı, askerler samimi miydi?

İki: o çerçevede belki şu da söylenebilir, yani biraz önce de konuşuldu: Sadece CHP değil, yani tüm partilerden kurumsal olmasa bile bireysel, bir şekilde hani bu zihniyet, biraz önce bahsettiğimiz o yapı var ya, dirsek teması içerisinde olan -hani bireysel anlamda- insanlar da olabilir mi? Hani, zira Sayın Evren'in -Allah uzun ömür versin diyelim- bazı sözleri de var. Hani "Biz darbe yaptık ama, biliyor musunuz..."

SELÇUK ÖZDAĞ (Manisa) - Yargılamanın sonucunu görsün diye mi uzun ömür temenni ediyorsunuz?

İDRİS BAL (Kütahya) - Tabii, sonucunu görmesinde fayda var.

Bakanların bile, bazı vekillerin -parti söylemiyor ama- gelip, "Neden gecikti, darbe yapın." anlamında teşvikleri olduğunu iddia ediyor kendisi. Bu hususta ne dersiniz?

Bundan sonra kısa bir iki sorum daha olacak.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ - Yani, Bülent Bey'le benim sıkıyönetimin kaldırılması gerektiğini, artık olaya egemen olduğunu falan söylediğimiz doğrudur yani ben onu hep savundum. Sıkıyönetimden çok rahatsız olmuşumdur hep yani sıkıyönetim komutanları beni sevmedi, ben de onları sevemedim hiçbir zaman. Yani ben sıkıyönetimi bir hastalık olarak görmüşümdür, toplumsal bir hastalığın göstergesi olarak. Yani gözü sargılı bir insanmışınız gibi orada.

Bir önerim var: 1978 sıkıyönetimi ilan edildi, işte, aralık ayının son günleridir, 25 ya da 26 Aralık. 25'inde ilan edildi 26 Aralıktan geçerli olmak üzere Mecliste sonra görüşüldü, böyle hatırlıyorum ben. Yani bir iki gün... O Mecliste görüşülme tutanaklarını lütfen getirin, orada Turan Güneş'in bir konuşması vardır. Turan Güneş o konuşmasında yani bence -işte otuz yıl öncesini mi söylüyoruz, otuz küsur yıl öncesini söylüyoruz- bugün sizin söylediklerinizi söylüyor, diyor ki: "Maalesef, çok üzgünüm ki yani sivil yönetimin başarısızlığını ilan etmesidir sıkıyönetim ilanı." falan diye, çok müthiş, siyasi hayatım boyunca unutmadığım bir konuşma yapmıştır. Gerçek CHP sözcüsü odur yani, o konuşmadır, Turan Güneş'in o konuşması.

Yine benim önerdiğim: Bir muhtıra verildi, 12 Eylül'den önce komutanlar Cumhurbaşkanına bir muhtıra verdiler, bir mektup yazdılar. Cumhurbaşkanı o mektubu Başbakan Süleyman Demirel'e verdi, Süleyman Demirel: "Bu, bizi ilgilendirmiyor, o zamanlar Başbakan Bülent Ecevit'ti, ona vermeniz gerekir." dedi. Bülent Ecevit: "Ben şu anda Başbakan değilim, bugünkü Başbakan..." Sahipsiz kalan bir mektup var ortada. Orada komutanlar yani "Bu işler böyle gitmiyor, aklınızı başınıza alın." anlamında bir şeyler söylüyordu. Bir Zonguldak senatörü çıktı, bir konuşma yaptı -ismini hatırlıyorum ama Adalet Partisi senatörüydü- müthiş bir konuşmaydı: "Bunların haddi değil, bunlardan bunun hesabı sorulmalıdır, komutanlardan." diyordu. O da sorulmadı. Yani burada sivil yönetimler... Kenan Evren'in: "Biz yaptık ama bizden zaten istiyorlardı, niye geç kalıyorlardı." falan demesini haklı çıkaracak olaylar yaşandı maalesef.

Şimdi, sıkıyönetim başarılı oldu mu? Sıkıyönetimin başarısı ne? Olayları çözmekse olmadı yani katıyen olmadı. Benim dönemimdeki -maalesef böyle ölçülmesi yanlıştır ama- olan olay ve kaybedilen can sayısı o dönemdeki sıkıyönetim döneminde daha yüksek düzeylere vardı ve sıkıyönetim döneminde şiddet bir yönetim aracı olarak kullanıldı. Yani sadece terör örgütleri, şiddet örgütleri şiddet kullanmadılar, onu önleme noktasında olan devlet yani sıkıyönetim, askerî yönetim şiddeti bir yönetim aracı olarak kullandı. Terör, terörü taklit ederek önlenemez. Terörü önlemek için ne yapmam lazım? Daha yüksek bir terör uygulamak lazım. Bu, değil. Sıkıyönetim bunu yaptı. Sıkıyönetim terörü önlemek için daha yüksek bir devlet terörü uyguladı. Kurumları kapattı işte, Süleyman o dönemde kapatılan DİSK'in yıllarca hapse atılan insanlarından biriydi. Yani sadece DİSK değil, diğer kurumları da kapattılar. Sıkıyönetim hiçbir surette başarılı olmadı. Sıkıyönetim ancak terörü tırmandırdı ve terörü bir yönetim aracı olarak kullandığı için de 12 Eylül'ün esas hedefi o idiye o hedefe ulaşılmış oldu. Bilmiyorum yeterli mi?

İDRİS BAL (Kütahya) - İbrahim Telemen olayı var, hatırlar mısınız? O hususta bizi aydınlatır mısınız?

HASAN FEHMİ GÜNEŞ - Yani çok böyle sizin konunuza girer mi bilmem ama anlatayım İbrahim Telemen'i. İbrahim Telemen, Almanya'da yaşıyor, Telemen... Hayır bu, şeyi söylüyorsunuz siz...

İDRİS BAL (Kütahya) - Bu, Uğur Mumcu'ya geliyor, sizi gösteriyor Mumcu. Ondan sonra otel odasında öldürülüyor.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ - Tamam tamam. Ben başka bir olay...

Uğur Mumcu'ya bir mektup geliyor, diyor ki: "Ben İbrahim Telemen, kaçakçılara yardım ediyorum, onların adamıyım, kaçakçılık yapıyoruz, silah kaçakçılığı..." Uğur, bu silah kaçakçılığı üzerinde çok yazdı ve Uğur, silah kaçakçılarının terörü

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236-12 Eylül Giriş :

Tarih : 05/10/2012

Grup :

Sayfa : 11

desteklediği, teşvik ettiği böylece silah pazarının genişlediği iddiasındaydı. Mutlaka bu bağlantıyı bulmak lazım, silah getirme... Mesela Bulgaristan'ı... Onun için Türkiye'deki terörü silah sokarak desteklediği kanısıyla yazılar da yazıyordu. Silah kaçakçılığı konusundaki o aşırı duyarlılığı nedeniyle Uğur'a bir mektup yazmış. İşte, "Size bilgi vermek istiyorum bu konularla ilgili ama takip altındayım, bana bir adres verin, telefon edin, mektup yazın." falan bir şeyler diyor. Uğur'a da çok mektup geliyor, demek ki okumamış o mektubu. Birkaç gün sonra Uğur eve gittiğinde -fakülteden ben onun sınıf ağabeyiyim, fakülteden itibaren tanırım Uğur'u. Uğur'la özel ailece de görüştüğümüz bir dostluğumuz vardı Uğur Mumcu'yla- telefonu çalıyor, Telemen telefonda diyor ki: "Ağabey sana mektup yazdım, bana cevap vermedin." "Ha ma" falan diyor. "Seninle mutlaka görüşmeliyim yani bu silah kaçakçılığı konusunda sana çok önemli şeyler söyleyeceğim." falan diyor. Uğur o telefon konuşmasından sonra mektubu bulup okuyor, diyor ki: "İşte, şu gün tekrar konuşalım." Mektubu sonra... Beni aradı Uğur gece, dedi ki: "Ya böyle telefon etti, bir de mektup var, mektubu da sana gönderiyorum." Mektubu ben gece aldığım, okudum ve yani ilgilenmek gerektiğini düşündük, şöyle bir proje hazırladık: Uğur o günlerde İstanbul'a gidecek - orada bir imza günü var- kitap imzalayacak bir yayınevinde, oraya Telemen'i çağırarak, Telemen geldiğinde kendisini tanıttak "Ben İbrahim." diyecek, biz de orada tertibat alacağız polislerle, Telemen'i biz alıp geleceğiz, Telemen'i ifadeye alacağız işte, bilgilerini operasyonlara yansıtacağız. Uğur bunu Telemen'e ikinci konuşmada söylüyor, anlaşıyorlar. İş planlandı. Bizim çocuklar -polisleri kastediyorum- orada tertibat aldılar. İşte, imza günleri zaten kalabalık olur, bizimkiler de kitap imzalıyor gibi falan neyse, onlar onu planladılar. Telemen gelecek işte alacaklar onu. Telemen gelmedi. Ertesi gün Telemen Pera Palas Otel'i'nin üst katından aşağı düşmüş kafasının üzerine, ölmüş olarak bulundu.

BAŞKAN – Neye yorumluyorsunuz?

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Silah kaçakçılarının adamıydı, çok şey biliyordu, silah kaçakçıları bu irtibatı fark ettiler ve onu Pera Palas...Telemen Pera Palas'ta kalacak bir adam değil, götürdüler Pera Palas'a üst katından da aşağı attılar, öldürdüler Telemen'i. Olay bu.

İDRİS BAL (Kütahya) – Ben, son olarak efendim, sizin samimiyetinize ve içten konuşmanızı binaen genel bir soru sormak istiyorum ama bu sorudan önce şunu beyan etmek istiyorum: Bu kaçakçılık meselesiyle alakalı, benim de şahsen bu terörle alakalı bazı değerlendirmelerimden dolayı bir mektup aldım Doğu'dan bir ilden. O mektubu, o dönemde ifşa etmedim. Deniyordu ki: "Birileri şehit cenazesinin içerisinde bile uyuşturucu kaçırıyor." Tabii çok büyük bir iddiaydı. Ama daha sonra bu, medyaya da yansıdı tabii ki.

Yani demek istiyorum ki: Doğrudur, yanlıştır, abartıdır ama bu çizgi devam ediyor olabilir mi? Yani hani dünden bugüne.

Ve ben şunu söylemek istiyorum: Aslında Komisyon olarak biz, tarihçi değiliz, akademisyen değiliz, daha doğrusu, akademisyen kökenli arkadaşlarımız olsa bile, bizim amacımız bu üç- dört aylık süre içerisinde o dönemdeki aktörler, siyasi, ekonomik, güvenlikle alakalı, dış boyutuyla alakalı temel çizgileri ortaya çıkarıp gelecekte bizim ülkemizin tekrar bu hastalıkla yüz yüze gelmemesi için... Yani bu, ulusal bir hastalıkta eğer bu hastanın iyi olması için, siz tecrübeleri olan, açık yüreklilikle konuşan bir kişi olarak neyi tavsiye edersiniz bize, reçete nedir? Ya da şöyle, geçmişe gittiğinizde, o günün şartlarıyla yanlış bilgilendirmeler olabilir, konjonktürün getirdiği bir psikolojik hava olur. Şunu yapmamak lazımdı dediğiniz ve oradan yola çıkarak geleceğe yönelik, gerek yeni anayasa çalışmaları bağlamında, atılacak reformlar bağlamında, çift başlı yargı bağlamında ya da işte, kurumların, polisin, askerinin, başkalarının bağlı olduğu işte Başbakan mı, Millî Savunma Bakanlığı mı yada genel anlamda... Yani tekrar edeyim, kısa olarak: Bir millî hastalık var, hasta var, onun iyi olması için siz bize neyi tavsiye edersiniz, reçeteniz nedir, neler yapılması lazım diyorsunuz? Çünkü amaç geçmişin irdelenmesinden çok daha çok gelecekte milletimize, sağcısıyla solcusuyla, Müslimiyle gayrimüslimiyle birinci sınıf demokrasi yakışır diyebiliyor isek bunun için ne tavsiye ediyorsunuz?

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Peki. Şimdi, bu uyuşturucu konusunda bir-iki şey söyleyeceğim: Bir uyuşturucu trafiği vardır. Uyuşturucu üretilen yerler Orta Doğu, Uzak Doğu'dur. Bizde de üretilir uyuşturucu. Biz uyuşturucunun, Anadolu'nun temel görevi, temel konumu uyuşturucunun geçiş güzergâhıdır. Uzak Doğu'dan, Orta Doğu'dan gelir, Anadolu'dan geçer, İtalya üzerinden Avrupa'ya girer, pazarı Avrupa'dır. Yani mesela Anadolu'da da uyuşturucu yetiştirilir, üretilir ama uyuşturucu yaygın değildir. Yani Türk insanının çok yaygın uyuşturucu kullananı yoktur. Şimdi şimdi büyük şehirlerde, o da uyuşturucu satıcılarının projesi gereği kullanılmaya başlanmıştır gençler üzerinde. Bu bizim zamanımızda vardı, ben hâlâ devam ettiği kanısındayım.

Orada çok ilginç bir şey var: Mesela, eroinde yahut haşhaştan uyuşturucu yapmak için onun hemen sütünü alıp bir şey... Yetmiyor o veyahut kenevirini ekip onun yaprağını ufalayıp o yetmiyor. Onun kimyasal bir işlemde geçirilmesi gerekiyor, bir aset anhidrit gibi bir asitle muamele edilmesi... O da yüksek teknolojide üretilen bir asit yani biz üretemiyoruz mesela, herhangi bir Uzak Doğu ülkesi üretemiyor yani Batı'da üretiliyor. Bizim tezimiz şuydu dünya uyuşturucu toplantılarına katıldığımızda, benim tezim, bizi temsilen o zaman katılan arkadaşlarımızın iddiası şuydu: Asetan aset...

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) - Asetik asit.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Efendim?

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) -Asetik asit.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Neyse, hangi asitse. O asidin yani uyuşturucu üretiminde gerekli olan asidin satışını kontrollü yapalım. Yani sen mi üretiyorsun, nereye satacağını... Mesela, Türkiye'deki bir tüccar, senden alacaksa açık olsun, o bağvursun, bana sor "Ben bu tüccara bu asidi satabilir miyim?" O asidi satmazsanız, üretmezseniz, uyuşturucu yapılmaz. Bana diyorsun ki: "Ekme, biçme, taşıma." Senin taşıma araçların getiriyor, iyi, sen de asidi üretme, o asidi kullanmadan uyuşturucu yapılamıyor, eğer sen bunu önleme... Bunu kabul ettiremedik biliyor musunuz? "Hayır, biz işte bu sanayidir, isteyen pazar, serbest piyasa ekonomisi, liberalizmin yüksek değerleri gereğince" falan gibi laflarla aset anhidrit, asit neyse, asetik asit yahut o asidin kontrollüsü hâlâ yok. Türkiye'de bu tezi ilk ileri süren Türkiye Cumhuriyeti Emniyetidir, Türkiye Cumhuriyeti narkotikçileridir, böyle çözüm bulunabilir diye.

Mesela, işte büyük tırlar geçiyor, biz o tırlarla uyuşturucu götürüldüğünü o zaman fark ettik. Klasik yöntemler vardır, o tırlardaki şoförlerden ikisini, üçünü satın alırsınız, o, sizin ajanınız olur, o size istihbarat verir. Böyle yöntemler var, bu ve benzer yöntemler kullanıldı. Mesela, bizim dönemimizde nakil işi aşgariye inmişti yani birkaç tane büyük, tanınmış firmaların, böyle adı göklere çıkmış firmalar taşıyorlardı onu, şoförleri bize yardım ettiler vesaire ama Batı o konuda iki yüzlüdür. Uyuşturucuya karşıdır ama

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236-12 Eylül Giriş :

Tarih : 05/10/2012

Grup :

Sayfa : 12

uyuşturucunun üretiminde ham madde kadar gerekli olan asidi üretmekte ısrarlıdır, kontrollü satmaya da yanaşmamaktadır yani orada bizim üstünlüğümüz vardır.

Şimdi, çok önemli bir görev yapıyorsunuz, ben başarılı olmanızı diliyorum. Yani bu geçmiş darbeler, geçmiş müdahaleler gerçekleşmiş gerçekleşmemiş hepsi ortaya çıkarılmalıdır, biz demokrasi içinde yaşayacaksak. Geçmiş darbeler, geçmiş müdahaleler, tekrar ediyorum, benim görüşüm, sadece yerli malı değildir. Biz bir NATO ülkesiyiz, NATO'ya girdiğimizden itibaren bir NATO ülkesiyiz. NATO'daki yapılanma, bizde de geçerlidir, pek çok yerde geçerlidir. Gladyo da geçerlidir. Bütün NATO ülkelerindeki Gladyo'nun Türkiye'deki bölümünde olduğuna ben, işte, size anlattığım, zaman zaman anlattıklarımı tanık olmuş bir insanım. Bizdeki ismi Gladyo değil, Özel Harptir, Özel Kuvvetler Komutanlığıdır ama mevcuttur. İşte, parası da oradan geldiğinden oradan bellidir. Öyle ise bütün bunları ortaya çıkarmadan, bütün bu bağlantıları ortaya çıkarmadan göreviniz bitmez, bütün bunlar ortaya çıkarılmalı. O yapıların, demokrasiye karşı işlediği bütün suçlar ayan beyan anlatılmalı millete şu, şu, şu suçları işledi. Kim ona yardım ettiyse onlar da konmalı, bizsek biz, ötekiyse öteki. Ama burada ben kendi partimi öne çıkaracağım, ötekini müşkül duruma sokacağım, onu falan... Bu, bu Komisyonun görevinin büyüklüğüyle bağdaşmaz, bu Komisyon büyük düşünmek zorundadır, büyük bakmak zorundadır. Onun için, bütün o geçmişi ortaya konmalı ve topluma anlatılmalıdır. Şu, şu, şu yanlışlar yapıldı. O yanlışlar sorgulanmalıdır, gerekirse yargılanmalıdır da, yargılanmalıdır. Ve onun sonucunda toplumdaki özür dilenerek bütün onlardan arınmış, gerçekten halkın egemen olduğu, demokrasinin tam işlediği, tam hukuk devleti, hukuk devleti hedefine ulaşacak yol açılmalıdır. Yani, bu sizin için büyük görevdir, ağır bir görevdir, altından kalkmanızı ve başarılı olmanızı dilerim bütün yüreğimle. Ama o büyüklükte bakmak zorundasınız, o büyüklükte bakılmazsa birbirimizi suçlayarak kalkanız buradan, o da yakışmaz çünkü sizden çok şey bekliyor toplum, size ne kadar yansıtıyorlar onu bilmiyorum ama bizim gördüğümüz... Buradan demokrasinin şimdiye kadar açılmamış önünü açacak kararlar, sonuçlar beklediklerini lütfen sizin bilginize sunuyorum ve size bütün yüreğimle başarı diliyorum.

İDRİS BAL (Kütahya) – Teşekkür ederiz, sağ olun.

BAŞKAN – Sayın Güneş, efendim Sayın İnönü'yü ilzam etmek veya Cumhuriyet Halk Partisini ilzam etmek adına söylemiyorum, Sayın Çelebi bir soru sormuştu, sizin biraz önceki uyarılarınıza da dikkat ederek, bizim görevimiz ben haklıyım sen haklısın, sen haksızsın veya biz haksızız değil, hakkı hakikati bulabilmek, demokrasiye geçebilmek, gerçek demokrasiye ulaşabilmek, hukuk devletine ulaşabilmek. Buraya Sayın Ahmet İsvan geldiğinde bir hatırasını paylaşmıştı, demişti ki: "Sayın Ecevit 1971 muhtırasından sonra partimizden istifa etmek istedi, hatta istifa dilekçesini verdi, o zamanlar 'Karaoğlan' gibi bir efsane yeni oluşuyordu. Ben İnönü'ye gittim, rahmetli İnönü'ye 'Ecevit istifa edecek, lütfen buna müdahale edin, partimiz zarar görecektir.' dedim. Onun üzerine bana dedi ki: 'Ben, 1971 muhtırasından sonra kurulacak olan hükümete Cumhuriyet Halk Partisinden 3 milletvekilini bakan olarak benden istediler, veriyorum. O nedenle istifa ediyor, Bülent bu işleri bilmez -tırnak içinde onun söylediğini söylüyorum, Sayın Ecevit için, rahmetli için- söyle ona eğer ben bu 3 bakanı vermezsem bu darbe hükümetine, bunlar Parlamento'yu kapatırlar ve ilanihaye de açmazlar, ne zaman açacakları da belli olmaz.'" diye bir konuşma yaptı burada, söyledi.

İkinci husus efendim, sadece o gün, Ahmet İsvan'ın konuşmasını aktardım. Bülent Ecevit bir röportajında diyor ki, rahmetli, benim de cezaevi arkadaşım, Ankara Kapalı Cezaevinde beraber kaldık, aynı koğuştaydık: "Siyasal çevrelerden sürekli kışkırtmalar geldiğini de görüyordum, hatta bazı bakanların askerlerle ortak toplantılarda kışkırtıcı konuşmalar yapmalarından tedirgin oluyordum ve kendilerini sürekli uyarıyordum." Kendi hükümetinin bakanlarını uyarıyor. "Askerlerin bulunduğu toplantılarda kışkırtıcı konuşmalar yapmayı âdet hâline getirenler arasında maalesef benim bazı yakın arkadaşlarım özellikle yer alıyordu. Nitekim 12 Eylül'den sonra resmen açıklandı ki, muhtelif partilerden Parlamento üyeleri, bakanlar ikide bir Genelkuruma gidip askerleri müdahaleye teşvik edici görüşmeler yapıyorlarmış." demektedir. Bu çerçevede sizin de bir tespitiniz, bir gözleminiz oldu mu? Darbeye sıcak bakan bakanlar, siyasiler, gazeteciler veya askerler içerisinde muhteris generaller, muhteris askerler size de gelerek "Darbe olsun, ancak bunu darbe temizler." diyenler var mıydı? Yakın arkadaşlarınızdan bunları söyleyenler oluyor muydu efendim? Sayın Ecevit'in konuşmasına ne diyorsunuz?

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Şimdi, İsmet İnönü'nün o günkü... Yani Sayın İsvan'ın anlattıkları... Yani İsvan çok düzgün bir insandır. Yalan söylemeyi bilmez, beceremez de. Ne söylediye ben inanırım Sayın İsvan'a. İsvan'ın söylediklerini tartışmamalısınız bile, doğru söylüyordur. Ama o günkü koşullarda, İsmet İnönü'nün o günkü durumunu da takdir ederek... Çünkü, İsmet İnönü o güne kadar tek şef olarak gelmiş, o gün partide bir ayrı görüş ortaya çıkmış, bir ayrı yapılanma ortaya çıkmış ve bir başkaldırı başlamış. Yani başkaldırı başlamış, o başkaldırıda da "Hayır" demiş, onu doğru bulmamış, o güçlenmiş. O zaman Meclis grubuyla parti yönetimi farklı kamplarda. İşte, Meclis grubu İsmet Paşa'nın yanında -ben tabii, o zaman politikada yokum henüz, bürokratom, savcıyım- örgüt daha çok Bülent Ecevit'e yakın. Yani o bir parti içi çatışmanın başladığı, bir ihtilalin ortaya çıktığı, bir darbenin ortaya çıktığı, darbenin sonlandırılması konusunda İsmet Paşa'nın yeni statüsüne yahut o günkü statüsüne uygun düşünce tarzına ulaşarak onu değerlendirmeniz doğru olur. Yani ben İsvan'ın söylediklerinin doğruluğuna inanırım, sizin inanmanızı öneririm ama parti içindeki o günkü durumu da göz önüne almak lazım.

Bülent Bey'in söylediklerine gelince, Bülent Bey o görüşlerinin bir kısmını benimle paylaştı, yani "Falan kişi şöyle demiş." falan diye. Benim de öyle gözlemlerim oldu. Demokrasi gisiyle ilgili değil. Sivil elbise mi giyiyorsunuz, kostümünüz yoksa üniforma mı, o önemli değil, demokrasiye inanmak lazım. Siz de yaşarsınız, yaşamışsınızdır yaşayacaksınız: "Başka çözüm yok ya, bir an evvel gelseler." diyenler olacaktır etrafınızda ama biz siviller, eğer gerçekten de ülkede demokrasinin ve hukuk devletinin -hukuk devletine vurgu yapıyorum önemli olan odur- egemen olması için görevimizi tam yapabilirsek bu tür sıkıntılar olmayacaktır.

BAŞKAN – Efendim Scotland Yard'dan yardım istemişsiniz, bir proje çalışması yapmışsınız herhâlde, sadece bu Taksim olayları için değil, genel olarak emniyet teşkilatının daha iyi dizayn edilmesi, daha yetenekli, daha liyakatli hâle gelmesi için. Ne kadar doğruydum? Ve daha sonra bu Scotland Yard yetkililerinin buraya terk ettikleri, görevlerini tamamlamadan döndükleri söyleniyor. Niçin davet ettiniz? Doğru muydu davetiniz? Kendi polisimizi kendimiz eğitemez miydik? K endimiz böyle bir projeye sahip olamaz mıydık?

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Scotland Yard'dan ben görev başladığım da -az evvel Ahmet'in sorusu üzerine değinmiştim- 1 Mayısla ilgili inceleme nedeniyle Scotland Yard davet edilmişti ben onları çalışır vaziyette buldum ama ben devam ettirdim. Yani iyi bir çalışma yapıyorlardı 1 Mayısla ilgili. Daha sonra Scotland Yard'tan ben İngiltere'deki polis istihbaratının ne olduğunu bize bir

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komasyon : (10-236-12 Eylül Giriş)

Tarih : 05/10/2012

Grup :

Sayfa : 13

anlatmalarını istedim, brifing verdiler, bizim yetkililerimiz orada bulundu. Biz İngiltere'ye kendi dedektiflerimizi göndermek üzere Scotland Yard'la anlaşma yaptık. Dedektiflerimiz İngiltere'ye gitti, orada eğitim gördüler ve Türkiye'ye döndüklerinde çok başarılı çalışmalar yaptılar. Bizde istihbarat uzun yıllar, döverek söylediklerinizden ibaret kalmıştır. Hayır, istihbaratın o olmadığı, istihbaratın gerçek anlamda haber almanın inceliklerini, çağdaşlıklarını ortaya koyan bir şey olduğunu...

Mesela, bakın, IRA'yla mücadele ediyorlardı o zaman. IRA bomba yapmaya başlamıştı, patlayıcılar yapıyordu, elektronik aletler kullanarak. Scotland Yard bir buluş ortaya çıkardı yahut geliştirdi, bomba yaparken kullandıkları tekniği harekete geçiren bir sinyal buldular, o sinyalle doluyorlardı, bomba, yapmanın elinde patlıyordu. Yani artık teknoloji, güvenlik önlemleri, istihbarat önlemleri... O zaman böyle, telefon falan yok ama şu su şişesini dinleme cihazı olarak kullanan teknikler vardı. Şu pencere camına dışarıdan tevcih edilecek bir alet buradaki konuşmaları bir mikrofon gibi oraya verebiliyordu. Bunlar bizim kapımızı çalmamıştı. Bütün bu teknolojiyi, modern teknolojiyi güvenlik örgütümüzü de geliştirmek için eğitime ihtiyacımız vardı.

Bakın değerli arkadaşlar, 1979 başında Türkiye'de, polis laboratuvarı sayısı 1 tanedir. Bütün Türkiye'de 1 tanedir. Bütün balistikler, bütün incelemeler, bütün yazı incelemeleri oraya gider, 1 tanedir. 1979'un ortalarında 7 tane olmuştur ve o diğer laboratuvarlar için biz Maliyeden ödenek alamadık, İçişleri Bakanlığının örtülü ödeneğiyle alınmıştır. Bize ödenek veremediler, vermediler, verilmesi önlendi çünkü emniyetin bağımsız olması can sıkıcı bir olaydı. Evet, benden sonra Scotland Yard devam etmedi. Bana iki kol düğmesiyle bir kravat iğnesi hediye ettiler, onun üzerinde bir şekil var. Ben pek öyle şey kullanmam. Ben sizin huzurunuzda geleceğim için bugün kol düğmesi taktım. "Bunun özel bir anlamı var mı?" dedim, "Var" dediler. "İngiltere'ye gelip bunu takarsanız, Scotland Yard 'bizden diye size muamele yapar.' dediler." Böyle bir avantajım var haberiniz olsun, İngiltere'ye gidecekler haber verirse emanet veririm kol düğmelerini.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Efendim son bir soru sorayım beni bağışlayın, çok yorduk sizi.

Efendim her darbe bir sosyal problemi gidermek adına Türkiye'de gerekçe sundu ama her darbeden sonra daha büyük bir problemi kucağımızda bulduk. CHP ve Demokrat Partinin kavgasından sonra Türkiye'de gençlik olayları başladı. Ardından 1971'den sonra sağ ve sol olayları kucağımıza düştü. 1980 darbesinden sonra bölücülük faaliyetlerini hâlâ başımızı ağrıtan bölücülük faaliyetlerini de yine darbelerin hediye ettiğini düşünüyorum. Siz İçişleri Bakanlığı yaparken yine o zamanlarda -böyle tırnak içinde söylüyorum- Kürtçülük, bölücülük, veya Kürt sorunu dediğimiz sorunla ilgili herhangi bir tespitiniz oldu mu? Ve bununla ilgili çalışmalarınız oldu mu? Ve ileride başımızı ağrıtacak... Aynı zamanda oraya mülki amirler gönderdiğiniz fakat bazı mülki amirlerin Güneydoğu Anadolu'ya ve Doğu Anadolu'ya gitmediğini biliyoruz ve vekâleten yürütüldüğünü bazı kaymakamlıkların veya devletin görevlerinin. Bunlarla ilgili bir çalışmanız oldu mu? Neden gitmiyorlardı? Güneydoğu Anadolu geri kalmış olduğu için mi gitmiyorlardı yoksa orada da terör var diye mi gitmiyorlardı?

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Yani, o göreve gitmemek çok yaygın biçimde değildi, gitmeme oluyordu ama çok yaygın değildi. Şimdi bir kere PKK'nın, PKK bölücü terör örgütünün kuruluşu olarak çok kere 1984 bahsedilir, bu, doğru değildir. Benim görevde olduğum dönem 79'dur, ondan önce, muhtemelen, muhtemelen değil benim bildiğim, 78'de bu örgüt vardı. PKK ismi çok yaygın değildi "Apocular" falan deniyordu ama bu yapıydı. O gün daha sol bir örgüt olarak Marksist bir Kürdistan hedefine dönük olarak kendilerini lanse ediyorlardı ama kafatasçı bir örgütler yani ırkçı bir örgüttü, kafatasçı bir örgüttü. Başka örgütler vardı Kürt halkının sorunlarını dile...

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – DDKD, Rızgarî

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – DDKD, DHKD...

BAŞKAN – Devrimci Doğu Kültür Ocakları.

SÜLEYMAN ÇELEBİ (İstanbul) – Rızgarî

BAŞKAN – Ala Rızgarî

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Ala Rızgarî, Rızgarî

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Ama onların şiddet yanlısı değildi çoğu yani diyorlardı ki, Doğu Kültür Ocakları...

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Devrimci Doğu Kültür Dernekleri.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Doğu Kültür Dernekleri, DDKD.

BAŞKAN – Devrimci Doğu Kültür Ocakları.

AHMET TOPTAŞ (Afyonkarahisar) – Dernekleri...

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Yani siyaset yaparak, toplumu bilinçlendirerek yani ellerine silah almıyorlardı çoğunlukla. Ama mesela benim görevde olduğum 79'da, eyleme geçmeye başlamıştı. Bucak'ların konutuna ateş... Yani o yapı diğer yapıları sindirip, yok edip kendisinin o bölgede tek egemen olmasını istiyordu. Ona itaat etmeyen ağalara da, derebeylerine de operasyon düzenleniyordu. Yani işte Bucak aşiretine dönük eylem yapıp Hatta Kasr-ı Kanco'ya dönük eylem de yapılmıştı. Kasr-ı Kanco'yu...

BAŞKAN – Ahmet Türk'ün kasrı.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Yani oraya da dönük eylem yapılmıştı o zaman ve bizim el attığımız bir olay vardı; bir kişi yargılanmıştı "Halk Mahkemeleri" denilen mahkemede idama mahkûm edilmiş ve infaz edilmişti. Şunu söylemeye çalışıyorum: Yani 80'lerden sonra falan eylemlerini genişletmiştir, büyük eylem aşamasına gelmiştir ama oluşumu daha eskidir yani 70'li yılların işte ortalarından itibaren diye düşünürüm ben, o zamandan itibaren vardı. Ama bu düzeyde eylem falan geçememişti. O zamandan bu önlenebilirdi, önlenmesi gerekirdi.

Ben o günkü sınırlı imkânlarımla ve sınırlı görüşümle o bölgeye çok gittim. O bölgeye mesela bir gidişimde Y üksekova'dan hudut kapısına geçiyorduk, helikopterle -imkânları vardı İçişleri Bakanlığının- hududun üzerinden uçuyorduk, bana yanımdaki komutan dedi ki: "Şu aşağıda gördüğün antenler var ya"... evet... "O işte özgür Kürdistan radyosudur, oradan yayın yapıyor." Hemen hududun biraz Irak tarafında, hemen ama böyle 500 metre falan gibi yukarıdan görünüşü. Böyle radyo yayınları mesela o radyo, benim o seyahatimden bir gün sonra susmuştur, susturulmuştur. Defalarca orada mesela K ars'ta, V an'da çok değerli valilerimiz vardı ama sizin söylediğiniz, görevden kaçınma işi daha çok küçük ilçeler düzeyinde yeni kaymakamlar düzeyinde oluyordu. Biz o nedenle mümkün

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : (10-236-12 Eylül Giriş :

Tarih : 05/10/2012

Grup :

Sayfa : 14

olduğu kadar, oraya kaymakamlık kursunu bitirip kurayla adam gönderme yerine daha deneyimli, halkla ilişkiler konusunda yol katetmiş arkadaşlarımızı göndermeye çalıştık, bu yüzden de bazı yerler vekâletle idare edilir oldu, yeni asıl kaymakam buluncaya kadar, o dönemde vardı.

BAŞKAN – Efendim, Kemal Burkay’la İbrahim Güçlü diyor ki: “PKK’yı MİT, devlet MİT kurdurdu.” Gerçi diyorsunuz ki MİT bize de bilgi vermiyordu, siz böyle bir görüşe katılıyor musunuz? Abdullah Öcalan kendi mahkeme konuşmalarında da “Suriye’ye gidinceye kadar, ben bu organizasyonun içindeydim ama Suriye’ye gidince çıktım.” ifadesini kullanıyor, inanır mısınız, elinizde böyle bir, İçişleri Bakanlığı yaparken böyle bilgi var mıydı, bununla ilgili Millî İstihbaratın kullandığı noktasında bir izleniminiz oldu mu?

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Benim somut bir bilgim yok ama Uğur, bu iddiayı çok dillendirdi, kitaplarında da yazdı, makalelerinde de var; Abdullah Öcalan’ın MİT’le irtibatı olduğunu, baştan olduğunu, ısrarla ve müdellel şekilde ifade etmiştir ama benim çok kanaat hâline gelmiş bir düşüncem oluşmadı yani çok fazla ilgilenemedim, onu söylüyorum.

BAŞKAN – Anladım efendim.

Var mı sorusu olan arkadaşlarımız? Efendim, geldiniz demokrasiye katkıda bulundunuz, çok teşekkür ederiz, sağ olun.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ – Başarı diliyorum, çok önemli bir görev yapıyorsunuz, başarılı olmanızı diliyorum çünkü Türkiye’nin bu konuda katetmeye ihtiyacı var yani demokrasiyi kurmak istiyorsak bu tür çalışmalarla... Tarih bazen, tarih yazarlar tarafından fark edilmez yani normal bir iş yapıyormuşunuz gibi gelir size ama sonra tarih onu yazacaktır, bu tarihi bir görevdir bilirsiniz.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz, çok sağ olun, saygılar sunuyoruz.

Kapanma Saati: 13.05